

171

LIBER FACETI.

DAV. BRËDA.

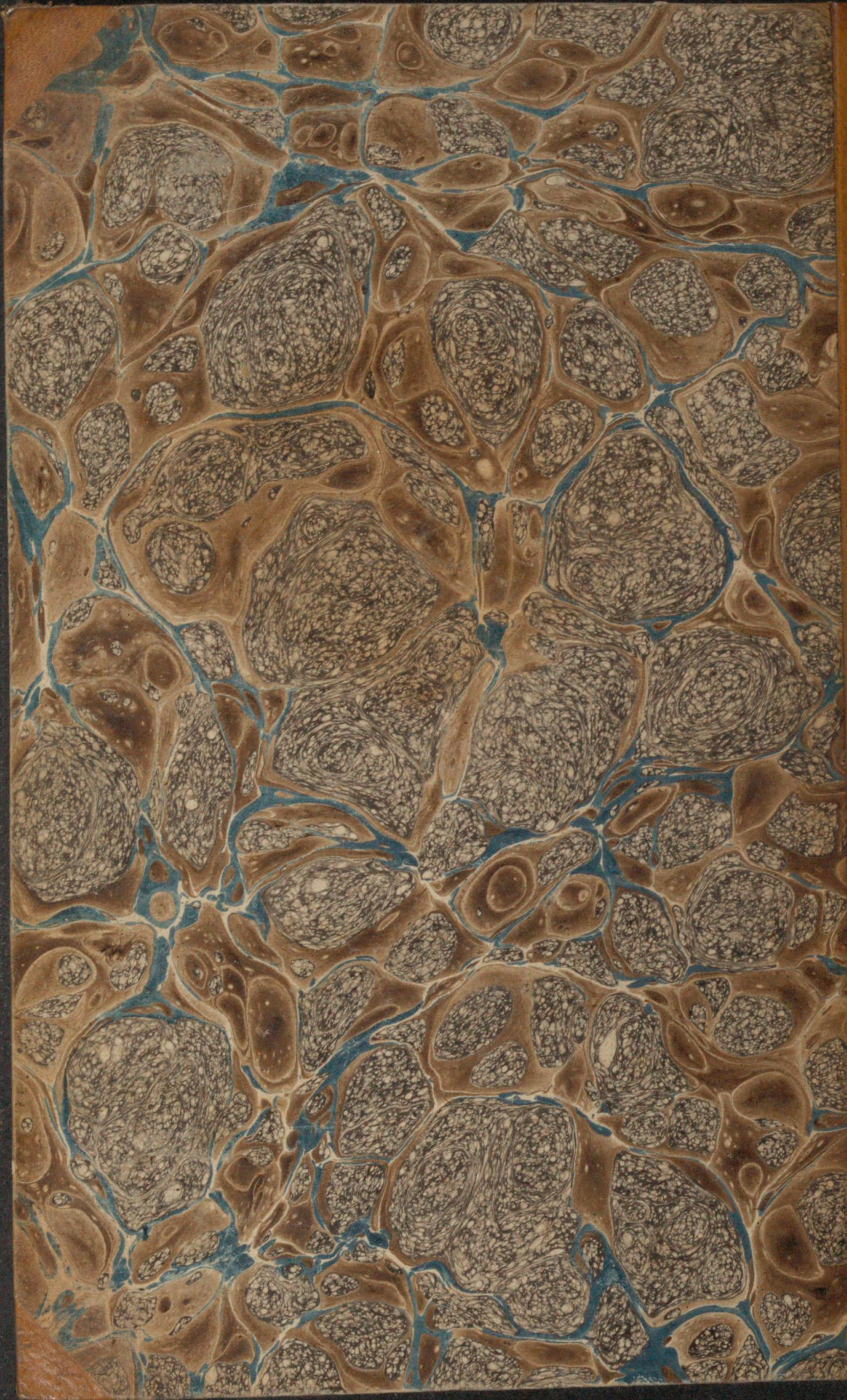
1494.

G

31

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 G 31

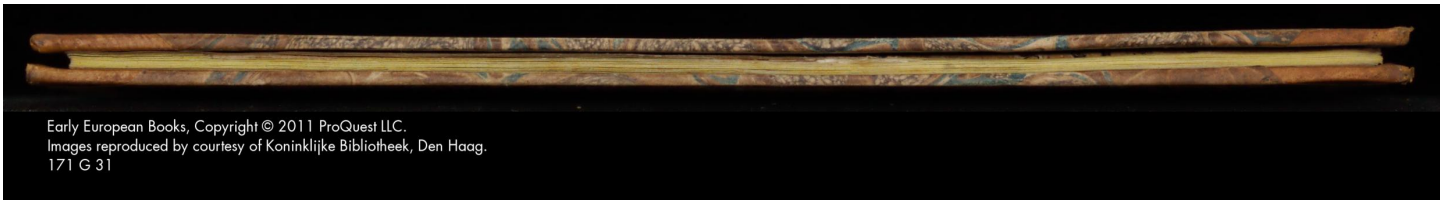

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 G 31

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 G 31

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 G 31

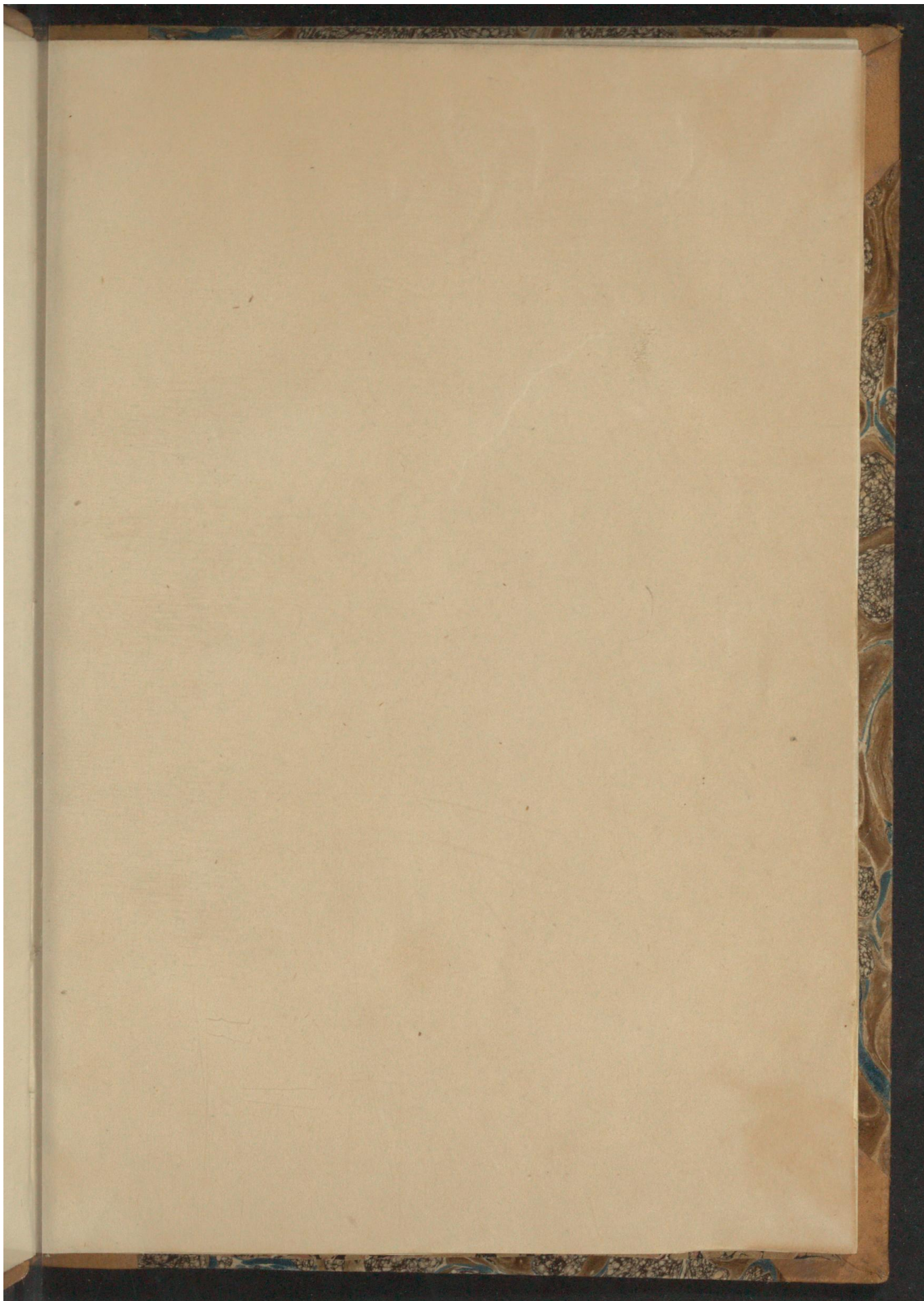

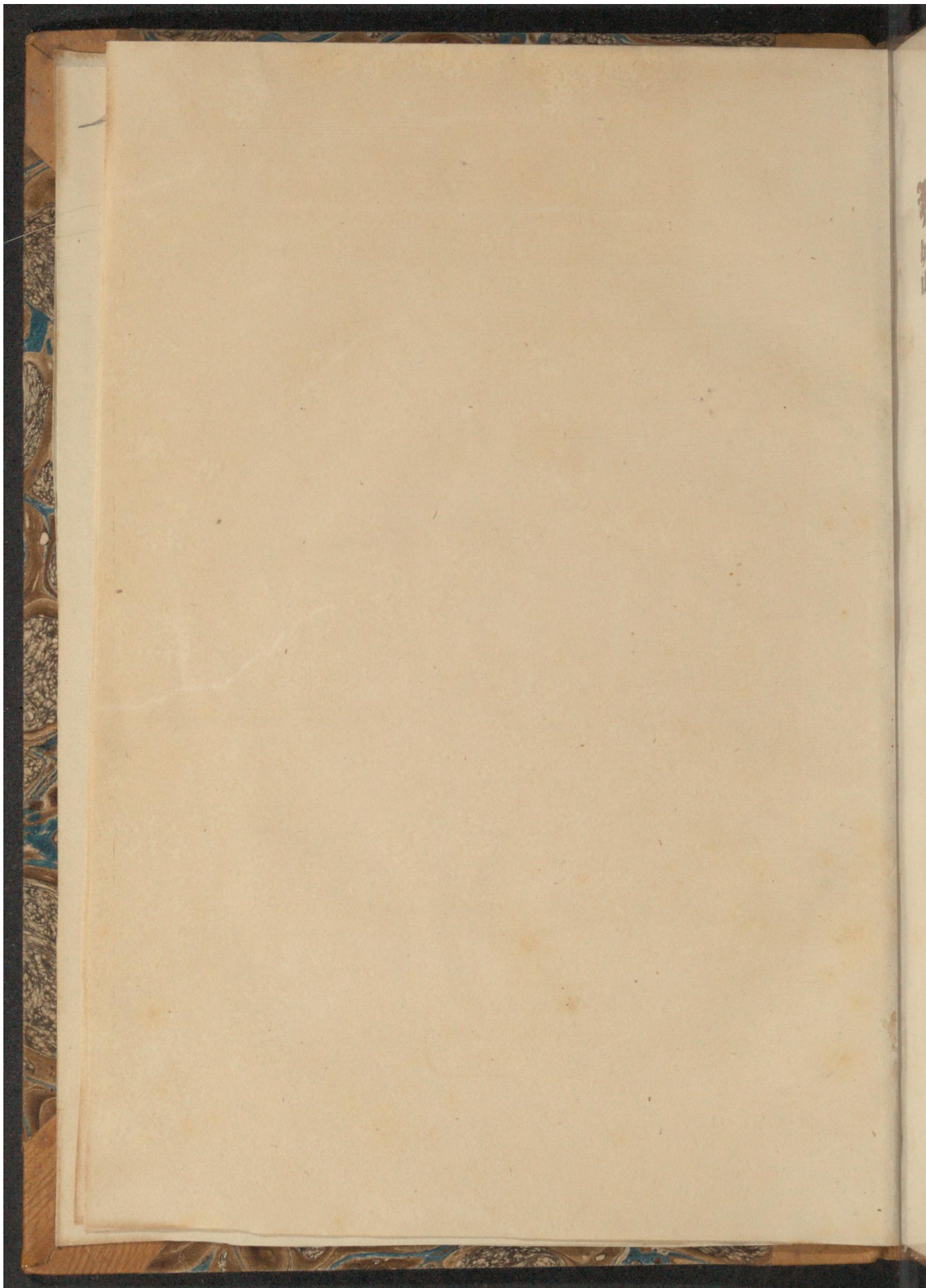

~~427~~ 171. 9.31.

SW. 9698

CA. 730

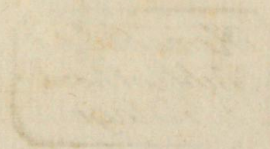

10
~~Liber faceti docens mores~~
hominum. p̄cipue iuuenum in supplemētum
illoꝝ quia cathone erāt omitti iunenibꝫ utiles

Koninklijke
Bibliotheek
te 's-Gravenhage

liber facti docere nosse
domini. hunc in hunc
liber facti docere nosse

~~Faceti morosi~~

Eneida in libro de quatuor virtuti

bus in capitulo de continentia dicitur. Sermones
vtilis magis quā facetos et effabiles ama. et rectos
potius quā obsecūdantes. In sequentes igitur hanc
autoritatem nō curemus. si libellus p̄sens nō ihe
thorice siue multū orate loquatur: sed dumtaxat ea que sunt dicē
da dicat. In principio cuius (vt in alijs) sex queruntur per ordinem
scz causa materialis. causa formalis. efficiens et finalis. quis sit titu
lus. et cui parte philosophie su pponitur. **Causa** igitur materialis si
ue materia huius libri sunt mores hominū et precipue iuuenus. nō
quidem omnes. sed solum illi de quibus catho nullam fecit menti
onem. **Causa** formalis est duplex. scz tractatus et tractandi. **Causa**
tractatus est modus diuisiuus. **Diuiditur** nāq; iste liber in probe
miū et tractatum. **Probemiū** incipit hi. (cum nihil vtilius) et tra
ctatus incipit hic. (Cum nihil absq; deo) qui qdem tractatus conti
net tria capla: vt postea dicitur. **Sed** forma tractandi est modus p
cedendi: qui ē metricus et hexameter. siue heroicus. **Fuit** em̄ inuen
tum istud genus metroꝝ ad gesta heroum describenda. vt **Virgili**
us in libro eneidos dicit. sed tandē vsu nostro sic aboleuit vt quolibet
genere dicendi vnusquisq; hoc metroꝝ genere vta. **Causa** vero effi
ciens fuit quidam regens parisius qui vt dicitur nominabatur fa
cetus. qui quandoq; videbat scholares siue scholasticos suos i mo
ribus deficere. nitebatur circa omnes mores per dicta et documen
ta cathonis eos redarguere. **Et** quia pluries non poterat autorita
tem in cathone reperire. que defectui scholarium coaptaretur. et pre
cipue pro statu ecclesie et mense: meditatus est documenta aggrega
re omnia que sub eodem cathone in moribus extiterant p̄termissa:
quod et tandem perfecit et nomine suo suū opus nominauit. **Causa**
finalis est vt cathone cum hoc libro intellecto et memorie commen
dato apud deum vel proximū siue nosmetipsos nunq; in moribus
vacillemus siue modo erremus quoquo vt sic finaliter ad felicitatē
peruenire valeamus. **Titulus** istius libri est **Incipit** ethica moro
si faceti. **Et** supponitur philosophie morali **Solet** em̄ communiter
describi **Facetus** ē quidam liber metricus a magistro faceto editus
loquens de preceptis et moribus a cathone in sua ethica obmissus.
Et dicitur facetus per etimologiam. quasi fauens cetui. id ē pla
cens tam in dictis quā in factis populo.

Faceti morosi

Am nihil vtilius humane crede saluti
Quā rerum nouisse modos et moribus vti
Quod minus exequit morosi dogma cathoīs.
Supplebo pro posse meo monitu rationis

Assint ergo rudes sitientes pocula morum.

Hinc fontem poterint haurire leporis odorum.

Hic quoque cum fructu parit ortulus vndique flores

Ex quibus indocti poterint excerpere mores

Ecce auctor ponit probemū sui libri. in quo ipse ostendit quod fuerit causa mouens ipsum ad hoc opus pagendum dicens sic **A**um ego facetus non videam aliquid maioris modi vel utilitatis et maxime in iuuenibus quibus scire et cognoscere modos rerum et vtriusque finis debitos et ordiātos mores vtriusque iuuenis quilibet non morosus ab alio alio quibus a ratione et a charitate conatus sum pro posse meo aggregare ea morum documenta que morosus catho obmiserat. **E**t non dico hoc propter iam adultos et intelligentes sed propter rudes qui nesciunt mores in quibus pluribus locis dicitur habere. **N**am tales poterunt ab hoc libro extrahere mores quibus indigent sicut illi qui sunt indigentes rosas et floribus intrant ortum ad hunc extirpandum quod voluit habere. **N**on. o fili (cum ego (facetus homo) quibus nouisse. id est cognouisse (modos rerum et vtriusque moribus ego supplebo pro posse) et solo (monitu rationis illud quod dogma cathoīs morosi exequitur minus. id est de quo catho non loquitur. ergo rudes sitientes. id est volentes habere pocula morum assint. id est intendant quia ipsi rudes et ignorantes poterunt haurire. id est extrahere (hinc) id est ab hoc libello (fontem) id est originem: odorum leporis. id est eloquentie (quoque. id est certe (hic ortulus) id est libellus (parit) id est tradit. vndique. id est ab omni parte. flores cum fructu. ex quibus indocti.) id est insipientes (poterint) id est valebunt (excerpere id est extrahere (mores) id est modestiam.

Am nihil absque deo sit proficui vel honoris

Primum regna dei queras in omnibus bonis.

At sic omne bonum tibi plenius adicietur.

Quisque die seruit regnare deo perhibetur.

Hic incipit tractatus qui diuiditur in tres partes scilicet quod sunt tria capita. In primo enim capitulo auctor determinat de his que pertinent deo. In secundo de his que pertinent primo. Et in tercio de his que pertinent sibi ipsi. **P**rimū incipit hic. **A**um nihil absque deo. **S**ecundum hic. **R**usticus est vere. **E**t terciū hic. **A** summo stillate. In primo enim capitulo determinat de quo dicitur est. **E**t tam in primo capitulo quibus in alijs

Facere moros

Ipse procedit per binos et binos Jesus: nisi forsitan ubi sentia ita se habet quod est
pedis ut quatuor Jesus iungantur, sed hoc est raro. Dicit enim sic in his quod
tuos sibi primis quod cum ita sit quod nullum proficuum siue modum nullus
quod honor possit esse absque deo debemus primo et ante omnia: immo super omnia
quaerere regnum dei, scilicet paradysum: quod illo habito habebimus omnia que
possunt haberi. Et quantum ad hunc mundum habebimus plenitudinem bonorum
serviendo deo et mandatis ipsius obediendo. Nam quicumque servit deo
ille regnat et prosperat in hoc mundo: quod quicquid eidem accidat deum laus
dat et seipsum tentatur, sicut Iob qui dicebat Si bona suscepimus de manu
domini, mala quare non sustineamus? dominus dedit dominus abstulit sicut domino
placuit ita factum est: sit nomen domini benedictum. // Construe cum nihil pro
non et aliquid cum aliquid proficuum vel honoris non sit absque deo, tu queras primum,
id est primo regna dei in omnibus horis: et sic omne bonum adiacet, id est adiuget
tibi plenius, id est magis plene, nam quisquis, id est quicumque servit deo per
bibet, id est dicit regnare. Iuxta illud servire deo regnare est cum ipso.

Solum crede deum, quem credis semper adora.

Et quicquid facias, quod ad ipsum spectat honora

¶ Dicitur, dicitur quod tu debes credere unum solum deum: qui est pater filius et
spiritus sanctus, et illum adora et non idola vel alias creaturas, et quicquid tu
facias facere debes propter honorem dei et debes honorare omnes res que deo
pertinent. // Non, tu crede solum, id est unum deum esse et non plures: et adora
itaque, id est omni tempore illum quem credis esse deum: et quicquid, id est quicumque facias
honora illud quod spectat ad ipsum, id est sibi pertinet.

Ecciam clericorum dei decorare labora

Et laudes utriusque tuo posse decora.

¶ Dicitur quod debes impendere honorem ecclesiis, scilicet disponendo pileum
directum: aut ea que in capite geris quando transis ante ecclesias, ante cruces
et ante alias res sacras. Sicut quando tu transis coram sacerdotibus et
aliis personis dignis: semper de talibus debes dicere quod bonum est
et quod ad laudem ipsorum pertinet. // Construe, tu labora decorare
ecciam, quod pro et deus dei id est sacerdotes, et decora pro tuo posse laudes
utriusque scilicet tam ecclesie quam sacerdotum.

Sacro concello si quis sedet atque moratur

Ni legat aut cantet aut offerat egrediatur.

¶ Nullus debet intrare in chorum nisi velit facere unum de tribus, scilicet vel offerre
aliquid deo aut cantare aut aliquid boni legere. // Non, si quis, id est aliquid
quis sedet atque moratur sacro concello, id est in choro: talis supple egrediatur,
nisi pro nisi legat aut cantet aut offerat.

Quacumque templa subis, recolas cur sis homo natus

Aut lege aut canta, vel christo funde peccatus

¶ Tu debes in introitu ecclesie memorari, cur sis natus homo, quod es homo

Liber metricus

natus ad bt̄as celi sedes h̄ndas. ⁊ iō in eccl̄a nō debes aliud facere nisi legere aut c̄t̄are aut xp̄o p̄ces fundere ¶ **C**ōstrue. q̄cito subis tēpla .i. intras eccl̄am. ⁊ recolas. .i. memoreris cur sis natus hō lege. aut canta. aut funde p̄catus xp̄o. id est deo orationes dicas.

Quando deo seruis vtrūq; genu sibi flecte

Alit homini solum. reliquum teneas tibi recte

¶ **T**u debes dū es in eccl̄a ⁊ seruis deo. .i. dice n̄do horas v̄l audiē do missam flectere ambo genua: et si seruies homib; tu potes saltē p̄ncipib; flectere vnicū genu. et reliquū nō flectere. sed deo tu debes ambo genua flectere ¶ **C**onstrue. quando tu seruis deo flecte sibi vtrūq; genu. **Alit** pro sed flecte homini solum. id est vnicū genu: et teneas reliquū recte. id est non curuas aliud genu

Quando sacerdoti cultum famularis ad are

Ambabus manibus quicquid agas famulare

¶ **T**u debes seruire sacerdoti in missa ambabus manibus. et nō vnica t̄m. nā seruitiū vni⁹ man⁹ hōi et creature p̄tinet seruitiū xp̄o duarū deo p̄tinet ¶ **C**onstrue. quando tu seruis sacerdoti ad cultū are. id est altaris. quicquid tu agas famulare. .i. seruias ambabus manibus

Semp vtrūq; tuo parere memento parenti.

Sicq; eris in vita longeuus bonore fruenti

¶ **T**u dēs eē obediēs p̄ri tuo et matri tue: nā h̄ faciendo tu viues diu in p̄sp̄itate cū abūdantia bonoris. et h̄ deo p̄mittente q̄ ita fieri precepit ¶ **C**onstrue. tu memētis parere. .i. obedire sp̄ vtrūq; pat̄ri tuo. .i. p̄ri et matri sic eris lōgeuus vitaq; p̄ et tu eris sic fruēs bonore

Non facias alijs. tibi quod fieri minime vis

Sic christo placidus ⁊ amicus habebere cuiuis.

¶ **T**u nō debes facere alijs quod nollēs tibi fieri: nā sic viuēdo placēbis christo et omib; hominibus eris dilectus ¶ **C**onstrue. tu nō facias alijs hominibus illud quod minime vis fieri tibi. tu habebere. id est habebere. sic. id est taliter. placidus christo: id ē placēs dō et habebere inō sic. amicus cuiuis. id est cuiq; q;

Sis humilis mediante modo nimium fugiatur.

Qui nimis est humilis. hic stultus aesse putatur

¶ **T**u debes esse humilis apud deum et hoies. q; nihil deo et hominibus magis displicet q̄ superbia. verūtamen s̄m statū et gradū tuum debes seruare grauitatem cōdecētem tuo officio et statui. et maxime apud tuos subditos. nā aliter ip̄i nō tenerēt te pro sup̄iore sed vt seruū et inferiorem. qd̄ statim cōuēteretur in maximum tuum detrimētum: q; nimia familiaritas parit p̄temptū ¶ **C**onstrue tu. **Sis** hamilis. .i. simplex mediante modo: qui nimis est humil' hic aesse putatur stultus. id est fatuus.

Fareti morosi.

Noli priuatus nimis aut affabilis esse.

Qui nimis est priuatus eum vitare necesse

¶ Tu debes esse sociabilis inter oēs gentes: et maxime inter pares et inferiores tuos. sed in hoc fiat moderate. nam quā quis est nimis priuatus: talis propter hoc statim aut despicit alios aut despicit ab alijs nā nimia familiaritas parit contemptū: vt dcm̄ est. **¶ Non.** tu noli esse nimis priuatus: aut nimis affabilis. necesse est vitare eum. s. q̄ talis est

Sis iustus. qui iusticie finaliter heret:

Ipsiū semen nunq̄ panem sibi queret

¶ Tu debes eē iust⁹: nā hō iustus reddit tā deo q̄ primo qd̄ suū est: et de illo scribit in psalmo. **¶ Nunq̄ vidi iustū derelictū nec semen ei⁹ q̄rens panē** **¶ Non.** tu sis iustus sup̄ te q̄ heret. i. adheret iusticie. finalit̄ nunq̄. p̄ nō et vnq̄ semen ipsi⁹ nō queret vnq̄ panem sibi

Triplīce fune fidem teneas. qui fidus habetur

Supra multa vel hic aut in celis statuetur

¶ Tu debes hēre fidem fixam in charitate triplī scz erga deum tanq̄ creatorē tuū et illū diligere sup̄ te. postea erga teipsum postponendo bona tpalia tibi metipsi. postremo erga primū tuū non eum ledendo in aliq̄: qd̄ si tu feceris sine dubio d̄s q̄ est oim̄ retributor. aut in hoc seculo aut in alio reddet tibi mercedē oportunā **¶ Non.** tu teneas fidem triplīce fune scz erga deum erga teipm̄ et erga proximum. nam ille q̄ habetur fidus statuetur supra multa. vel hic id ē in hoc mundo aut in celis. id est post istam vitam.

Sis celer ad quemuis sermonem percipiendum

Sis piger ad quemuis verba relata loquendum

¶ Tu debes eē satis leuis ad quēlibet loq̄ntē audiendū: vtz̄ si tu debes eē tardus ad referendū ea q̄ audisti. et h̄ maxie qm̄ illa sunt nullius valoris aut qm̄ desunt circa dānū alicui⁹ **¶ Non.** tu sis celer. i. leuis ad percipiendū. i. audiendū: quēuis. i. quēcumq̄ sermonē scz tu sis piger ad loquēdū. i. referēdū quīs. i. quēcumq̄ v̄ba relata. i. tibi dicta

Ad veniam curras. ad vindictam pigriteris

Ad pacem pperas. ad iurgia ne gradieris

¶ Si tu offendisti aliquē nunq̄ tibi sit animus detus nisi p̄us pacē et p̄cordiā obrineas. sed si aliq̄s te offenderit aut malū aliud tibi intulerit: nunq̄ de eo vindictā queras nā illam d̄s retinuit et habere voluit ip̄o dicente. **¶ Nihil vindictā et ego retribuā** **¶ Si** si tu pacificare potes aliq̄s litigantes ad hoc toto corde et opere festinare d̄bes: sed sp̄ abtineas te a loco iurgij et nunq̄ sis causa litis. quia illud est maloz officium **¶ Construe.** tu curras ad veniā sed pigriteris id est tardum tereddus ad vindictā. pperes id est festines ad p̄

~~Tiber metricus~~

om. et ne gradieris id est nō introieris ad iurgia id est lites.

Omni tu tribue pro christi laude petenti

Si tibi res desit. des verba benigne querenti.

Tu debes dare de bonis tuis omnibominī petēti tibi p laude dei z in noie xpī. z si tu careas vñ tribuas. saltē da petēti sōba benis gna z nō rudia. scz dicēdo. o amice desit vob in auxiliū qz sic mitis gas corda pauperz. **C**onstrue. tu tribue id est dona de bonis tibi a deo datis omni petēti tibi p laude xpī: si res des. t tibi da querēti id est ille qui querit verba benigna. id est dulcia.

Si dare vis placide. dando tua munera ride

Si desp lozando. pōis tua munera dando

Si tu vis aliqd alicui dare nō ostēdas faciem tristē illi cui tu vis dare. immo oñdas letā z ridentem. nā aliter faciēdo iudicabit statim ille cui dabis qz tibi molestū est rem illā tradere. z si hoc cōsideret nullas aut saltē paucas apd te habebit grates. **C**onstrue. **S**i tu vis dare placide. ride dādo tua munera. nam si tu desp. aliquid plorando tu perdis tua munera dando supple taliter

Obsequium prestare tuum sis cuiqz paratus

Retribuet. quia pro meritis aliquis tibi gratus

Tu debes esse sp paratus ad faciendū oibus seruitiū z placitū nā licet multi sint ingri z nō reddāt tibi fm merita. deus tñ p suas grām reddet retributiōem p oibus qbus in vita tua bñfeceris. **C**onstrue. tu sis paratus. i. pparatus. p̄stare. i. tribuere. obsequiū. i. seruitiū cuiqz. qz aliqz gratus retribuet tibi pro meritis

Si tibi seruerit aliquis sua premia tecum

Ne retinereo diu cures. si diligis equum.

Si tu habeas aliquē boiem famulantē z seruientem tibi. tu non debes retinere mercedem sui ois. nā scriptū est in testamēto veteri **N**ō manebit apud te merces mercenarij tui vsqz in crastinum. z iō si diligis equitatē statim redde seruientibus tibi qd debes. **C**onstrue. si aliquis seruerit tibi ne pro nōcures retinete diu tecuz sua premia si tu diligis equum. id est iusticiam

Omni spiritui non credas. nam latet anguis

In verbis quis decipitur simplex cito sanguis

Tu nō debes credere qcqd audis. nā multi boies z maxie p̄ncipes ppter nimisā z facillē crudelitatē incidūt in multa incōuenientia et multe plone simplices decepte fuerūt. qz nimis facilliter discis a s̄lioz adheserūt. iō caue ne qd audias facillē ac immoderate credas. **C**onstrue. tu nō credas omni spūi. nā anguis id ē serpens latz in s̄b. quis. id ē qbus. simplex sanguis. i. humil homo cito decipitur

Faceti

Sermo breuis verusq; tuo procedat ab ore

Demendat animā male vite priuat honore

Tu debes cauere ne vnq; in sermone tuo sis nimis plius. 7 sup omnia ne mendat reperiaris in rebis tuis. Nā os mendat occidit ai mam suam propter mendaciā 7 totaliter priuat hoīem ab omī hoī noze. **C**onstrue. Sermo id est loquela breuis. q; pro et. verus procedat ab ore tuo. os mendat priuat male. id est inique. animaz hominis. honore vite

Risus ab ore tuo pius 7 rarus videatur

Per crebros risus leuitas in corde notatur

Tu debes in rebis tuis esse letus 7 hilaris. Nā vt scribit in p/ uerbis. animus gaudēs etatem floridā facit. spūs tristis exsiccet of fa. vezetia nō debes propter gaudiū aliquod ad immoderatū risuz moueri. nā qui immoderate aut muliebriter ridet statim stultus esse iudicatur. **C**onstrue. Risus videat ab ore pius 7 rarus. leui 7 ras notat in corde per risus crebros id est nimis sepe factos.

Ne rideas solus. quia risus solius oris

Prauus vel stultus reputatur in omnibus horis.

Situ rideas caueas ne rideas solus. Nam risus solius oris. i. vnus solius hoīs reputatur esse prauus vl' stultus in omni tēpe. **C**onstrue. Ne. pro non. rideas solus. q; risus solius oris reputatur omnib; horis. i. in omni tpe esse. prauus vel stultus.

Nocte dieq; tuis tria sunt adherētia costis

Immundus mundus curiosa caro. ferus hostis

Tu debes tā die q; nocte cauere ne cadas in peccatū. nā 3 habes tres inimicos q; nō cessant te temptare. sc; carnē ppriā. hūc mūdus et diabolu. 7 ideo stude ad resistendū eis. **C**onstrue. tria. i. tres res (sunt adherētia. i. adiūcta. tuis costis. i. corpi tuo. nocte. i. p noctē. q; pro et. die) sc; mūdus immūdus. i. maculatus (caro tua curiosa et hostis ferus. i. crudelis indefinenter

Decet quicquid eis appendet odisse iuberis.

Ast quecūq; vides hec preter amare teneris

Ad bñ resistendū trib; inimicis tu debes cauere ne ponas amo/ rē tui animi in his trib; vl' in aliquo illoz. s; odio habeas quicquid depēdet ex talibus. Omne vero residuū qd nō dependet ex his tu potes amare. **C**onstrue. tu iuberis. i. picipieris (odisse). i. odiuif se. hec tria p̄dicta. et quicquid. i. q̄cūq; res. appēdet. i. dependens est ex his (Ast teneris amare quecūq; vides p̄ter hec)

Aelum. mors. orcus et quicquid deniq; possint

Liber metricus

Ante tue mentis quocunq; meas oculos sint.

¶ Ad seruandū te ne cadas in pctm̄ tu debes sp̄ h̄re tria añ oculos tue mentis. scz gaudia paradysi. mortē tuam. z dolores inferni. **Nā** memoria hoz triū est causa vitandi plurima mala ideo ista nunq; te pretereant. **¶** **Construe Celum.** i. gaudia paradysi. mors tua. oz cus id ē dolores inferni. z quicquid ista tria possint pro te sint ante oculos tue mentis quocunq; meas id est ambulas

Quid sis quid fueris quid eris. semper memor eis.

Sic minus atq; minus peccatis subijceris

¶ **Silr** si tu vis cauere a peccatis tu debes meditari qui tu es quis tu es vnum corpus subiectum infinitis miseris. quid fueris. nam tu fuisti ex pte patris z matris vna res feridissima z abominabilis qd̄ eris nam eris esca f. tēs preparata vermibus. que si p̄sideres seruabūt te a p̄peratōe multoz delictoz. **¶** **Construe.** tu (eris sp̄ me / mort̄ quib; sis. qui fueris. quid eris) tu (subijceris). i. subiectus eris. sic minus atq; minus peccatis

Si tibi cōtigerit aliquid promittere sanctis

Solue libens ne te feriat vindicta tonantis

¶ Si tu es in aliqua societate scz vl̄ infū mutatis vel alterius rei. z ad te releuandū tu p̄mittis deo aliquid vl̄ eius sc̄ris. caue ne deficias ad reddendū illd̄ qd̄ promissisti. ne deterius aliqd̄ tibi cōtingat. **¶** **Construe** (si cōtigerit) id est si cuenerit (tibi promittere aliqd̄ sc̄is) tu libēs. id est volens (solue) illud qd̄ p̄missisti (ne pro vt nō. vt v̄n / dicta tonantis) id est dei (nō feriat) id est non percutiat te.

Quere necessaria. sed non cumulare labora.

Sed cumules vbi suprema statueris in hora

¶ Propter pctm̄ suum fuit p̄dēnatus adā pro se z suis. dicēte dñō: In sudore vultus tui vesceris pane tuo. zc. q̄ postq; vera sunt tu debes laborare oī tpe debito ad habendū illud qd̄ est tibi neccāriū. sed hoc tali mō q̄ neminē ledas nec auarus dicaris. **Sed** si cumulare velis cumula bona sp̄alia p̄ elemosinas orōnes z ieiunia. **¶** **Construe.** tu q̄re neccāria. i. res neccārias (sed nō labora cumulare) id ē cōgregare bona sp̄alia (sed cumules) id est cōgreges (vbi) id ē in illo loco in quo statueris. i. ordinatus eris in suprema hora. i. i fine vite.

Usurarorum. predonum. presbiterorum.

Lastigatorum. mimorum. canonicorum

Natam vel viduam ne ducas. his quia dantur.

Res male quesite. que iustius annihilantur

¶ Si tu vis habere vxorem caue ne accipias filias hominum sequentium scz usurariorum latronum presbiterorum. nec etiam illos qui propter sua demerita receperunt punitinnem in publico.

~~Viber metricus~~

minorum, scz illorum qui ducunt tympanum vel aliud instrumētū
tū tale. aut canonicorum. nam omnes nō possunt assignare dotes
suis filiabus nisi de rebz male acquisitis. de quibz tertius nō gau
deat heres // **Cōstrue.** ne pro non. nō ducas natam vl viduā ho
rum sequentium. scz vsurarioz. p̄donum. id est latronū. p̄biterozū
castigatorum. id est illorum qui penitentiam receperūt in publico.
minorum id est illorum qui ducūt instrumēta ad corizandū. aut
(canonicoz) qz res q̄site. id est acquisite. male id est iniuste. dantur
his supradictis. que res. id est que bona (annihilantur) id est deper
dantur. iustus. id est iusto dei iudicio.

Ne cupias fieri diues vel inops vtriusqz

Affectes medium. sic tutus habebis vsqz

Si tu vis viuere feliciter in hoc mundo co mō quō possunt homi
nes feliciter viuere tu debes cauere ne fias diues. q̄a homo diues
nūq̄ quiescit. etiā debes cauere ne decidās in nimīā paup̄tatē. sed
status securior z tutior est habere bona r̄ alia c̄tra diuitias z vl
tra paup̄tates z sic vtriusqz teneas medium // **Cōstrue.** Ne pro
nō. nō cupias fieri diues vel inops. id est paup̄. sed affectes. id est de
sideres. mediū vtriusqz z tu habebis vsqz. id est vbicqz. sic. id est
taliter. tutus id est securus.

Si vides aliquem casurum siue cadentem.

Non ride. sed ei prebe te compatiētem

Si tu videas aliquem cadentem aut ppter ebrietatem debilita
tem infirmitatem vel a casu. tu non debes ridere sicut multi faciūt
qui letantur cum viderint aliquod damnūz alijs euenire. sed ad ta
lem debes currere subleuando eum. z debes inquirere ab eo si in al
quo fuerit lesus. z te eidem cōpatiētem demonstrare // **Cōstrue.**
Si to videas aliquem casurum id est dispositum ad cadendum.
vel si videas aliquem cadentem. non ride. sed prebe te ei compatiē
tem. id est simul patientem

Quicquid agas non pande tua secreta marite.

Unde tibi nasci possint discrimina vite

Inter cetera caue ne manifestes siue reueles tua secreta vxori tue
nā multis viris contingit se valde penitire. qz sua secreta reuelau
erūt vxoribz suis. Nā quāto districtius aliquis eas hortatur aliqd
celare tanto feruentius cupiūt illud reuelare // **Cōstrue.** Quicqz
quid id est quācūqz r̄ agas ne p nō. nō pande. i. nō manifesta. secreta
tua marite. id est vxori tue. vnde id est a qua pte. discriminis id est opp
probria vite tue. possint. i. valeāt. nasci. id est euenire tibi

Quicquid agas non obūcias tua munera cuiqz

Dic mos vsqz mouet mentem mulieris iniquam.

Facere morosi

¶ Si tu fecisti aliquod bonū aliquibz psonis tu nō debes vnq̄ ip̄
improperare bonū p te factū. nā bñ facere postea peniteri de bñfac
to est factū vnus cordis muliebris **¶** **Lōstrue.** Quicqd̄ id ē quā
cunq̄ rem: agas. i. facias. nō obijcias. i. nō improperes (cuiq̄ mus
nera tua: hic mos. i. iste modus. mouet iniquā mentē mulieris

¶ Si secretarum seriem vis noscere rerum.

Ebrius. insipiens. pueri dicunt tibi verum

¶ Si tu vis cognoscere ordinē rez secretaz atrēdas tria hoim gñs
qui dicēt tibi quicqd̄ sciāt. **Primo** ebrj. nā ebrj nūq̄ respicit ad
hoc qd̄ pfert. z ita leuiter pfert suū incōmodū sicut cōmodū. **Sic**
hoies stulti z fatui. z eodē mō pueri. **Et** iō est cauendū a talibus

¶ **Lōstrue.** Si tu vis noscere seriem. i. ordinē (rez secretaz. ebrj /
us. insipiens z pueri dicunt tibi verum.

¶ Si quis in occursum veniat vultu tibi grato.

Legs salutet eum tibi nil male velle putato

¶ Hic ponitur vnus mod⁹ p quē tu poteris cognoscere amicū tuū z
etiā q̄ debes seruire apud eū quē tibi vis fieri amicū. **¶** Si vides ali
quē hoim venientē ad te directe. q̄ te salutauerit. tūc poteris p̄stā
ter dicere hic nō venit ad nocendū mihi **¶** Et eo mō facere debes ap̄d
eū quē speras amicū tuū **¶** **Lōstrue.** Si q̄s. i. aliq̄s. veniat in oc
cursum tibi vultu grato. q̄z pro et. z ip̄ salutet te. nil p nō z aliqd̄. n̄
(putato eū velle male) id est maliciose tibi

¶ Mutis z tacitis vti nolito susurris

¶ Nam raro fundatur in his fidei bona turris.

¶ Tu nō debes p̄fidere in duobz gñibz hoim. s. in ill̄ q̄ nimium lo
quūtur. nā tales aut stulti aut pueri aut ebrj esse dicūtur. **¶** Nec cri
am in illis qui maliciā eoz occultādo celāt. qd̄ in tpe iracūdie nīmī
um atrociter reuclāt. quare nō est i talibus p̄fidenduz qz etsi tales
raro loquūtur. nūq̄ sine dāno aut alioz vituperiō loquūtur

¶ **Lōstrue.** tu (nolito vti susurris). i. loquacibz. z nolito vti mutis z ta
citis. nā bona turris fidei raro fundatur in his

¶ Disce puer sitiens (quēdat sapientia) fontem

¶ Clausum q̄nq̄ seris. tenet hunc celsum ppe montem.

¶ Doctorem reuerere tuum sapientia prima est

¶ Sic tibi dat clauem. linguam quā dicis opimam.

¶ Quere recordare. retine. lege. sepe relictā

¶ Sic omnes clauēs tibi dat sapientia recta

¶ Quinq̄ assignātur eē clauēs sapiētie. **Prima** est honorare doctō
rē suū cū timore z amore. **Secūda** est discere loq̄ z assignare orām in
ter dictōem z dictionē. aliq̄n rōne ortographiē. aliq̄n rōne accent⁹.
Tercia est frequēter querere ea que ignorātur. **Quarta** ē memoriē

Faceti morosi

cōmēdare ea que d̄s sciuit Quira est indc̄fesse relegere et frequēta /
re z in vsum p̄tinuū p̄uerrere ea que quis sciuit At iste d̄nq̄s clauēs
fingūtur a poetis fuisse in pede equi pegasi. q̄ erat parfeo militi dū
īpe equus p̄cussit pede suo montem heliconem. ex qua p̄cussione or
tus est fons musaz. de quibz fonte z mōte nō cessant loqui poete

Cōstrue (puerū sitiens discē) id ē addiscē fontem quē sapientia
īp̄a in quā sapientia (tenent hunc fontem clausum d̄nq̄s. seris) id est
d̄nq̄s clauibz (prope montem cellsum) id est altrū (Sapientia dat sic
tibi p̄mam clauē r̄uerere) id est honora tuū doctorē) id est tuum ma
gistrū z īp̄a inq̄s sapientia (dat tibi clauem) secūda. si dicis ea que di
cis (linguā opimā) id est discretā. z post (quere) ea supple q̄ nescis p̄
tercia clauē (recordare siue retine) pro quarta. et (lege sepe relicta) p̄
quinta z vltima (sapientia recta dat sic tibi omnes clauēs)

Femineo nunq̄s de sexu praua loquare

Sed quācūq̄s vides. pro posse tuo venerare.

Tu nunq̄s debes dicere aliq̄d iurpe de muliere. nā sunt aliq̄d q̄ nō
possunt abstinere nisi ab ore eoz verbū procedat turpe: z in iocis si
ue serios aut alijs ludis semp d̄ mulieribz mala loquunt. sed si seip
fos inspicerēt: p̄culdubio magis turpia viderent **C**onstrue (nunq̄s
pro nō z vnq̄s. tu nō (loquare) id est loq̄ris (vnq̄s praua de sexu fei
neo) id est de mulieribz (sed pro tuo posse venerare) id est venerabe
ris (quā. cūq̄s) mulierē p̄bam (vides) id est inspexeris

Si tibi sit coniunx semper parere parata

Excolat hanc veneretur amet tua gratia grata.

Si tu habueris vxorem tibi obedientem debes eam venerare. z
deo gratias agere. qz tales rare sunt **C**onstrue. **S**i cōiunx sit tibi
parata. id est p̄parata. parere id est obedire. semp tua gratia gra
ta. id est placēs. excolat hanc veneretur et amet.

Rusticus est vere. qui turpia de muliere

Dicit. nam vere sumus omnes de muliere

Istud est sc̄dm captm huius libri in q̄ autor poit documēta circa
ea q̄ spectat ad p̄ximū. At p̄mo d̄t sic. q̄ sicut p̄us iā semel d̄c̄m est.
nullus d̄z vnq̄s praua loq̄ de muliere. qd̄ h̄ magis p̄firmat. assignā
do rōem huius sic d̄c̄s. q̄ ille ē vere rusticus z nō vrbānus q̄ turpia
d̄t de muliere. qz oēs nos venimus a muliere. iō malū d̄c̄do de ip
sis nos ip̄is culpamus **C**onstrue. est vere rusticus. q̄ d̄t turpia. id est
res turpes de muliere. nā vere nos sumus omnes de muliere

Si tibi sit coniunx lingua manuq̄s rebellis.

Ne secum damneris eam de iure repellis

Si tu habeas cōiugem tibi rebellē durā z austerā. tu nō debes
pati ab ea. qz īp̄a tenet a te pati. z iō ne s̄g secū mancas in rixis z

Tiber metricus

turgio eā potes repellere. tñ ne propter hoc cū ea possis dānari p̄i
mo corrige eā de vitijs suis. nā aliter tu posses eē causa sui delicti

Construe. si coniū. id est vxor. sit tibi rebellis lingua. i. p̄ linguas
suā. tu repell eā de iure. s. castigādo. ne dāneris secū. id est cum ea

Si tibi sit natus peccantem corrige natum

Neue suum gratis dicare fouere reatum

Si tu habeas filiū vel filiā. quē vel quā videas vel scias male a
gere. tu debes instāter ea corrigere. qz aliter tu. eēs cā perditōis cozz
tā tēporālī q̄ spūālīter. iō caue ne vnqz incaſtigati euadāt. nam ali
ter teipm cū ipis dānaret **C**onstrue. si natus. i. filius sit tibi pec
cantē. si. delinquentē. corrige natū. id ē filiū. neue pro vt nō. dicare
id est dicaris. fouere id ē nutrire. suū reatū. id est suam culpam

Si tibi sit seruus hunc sub pede semper habeto.

Ne nimis elatus moueat tibi damna caueto

Si tu habeas vnū seruū vel ācillā. tu dēs eos tenere s̄biectos tibi
et obediētes. nā si tu sis nimis familiaris cū ip̄. ip̄i illico spernēt te.
et q̄ pei⁹ ep̄ spaciū t̄pis īsurgēt p̄tra te maxim tibi afferēdo p̄iudici
um **C**onstrue. si fu⁹ sit tibi hēto hūc sub pede. id ē sub dñio tuo ne put
et n̄. vt ip̄e elat⁹ nis caueto. vt n̄ moueat tibi dāna. i. īferat tibi mala

Usqz tuis facias vicinis q̄ tu ameris.

Sic tibi mane bono dum queris habere frueris

Tu debes cauere ne alicui vnqz displicītū facias imo oibz pla
citū. p̄ tuo posse **N**ā cōiter d̄r. qd̄ et vez ē. qz q̄ bonū vicinū hz ma
ne bonū possidet. iō fac vt ameris ab oibz et maxie a vicinis tuis

Construe. tu facias q̄ tu ameris vsqz. id est vbicūqz a vicinis tuis
frueris sic bono mane dū queris scz illud bonū mane

Si qua nouerca tibi fuerit vel vitricus. esto

Gratius. vt allicias ipsos cum corde modesto

Si tu habeas nouercā. h̄ est si mater tua obiit. et pater tu⁹ accepit
aliā vxorē **V**el si habeas vitricū. h̄ ē si pater tu⁹ obiit et mater tua
accepit aliū maritū. tu debes eē eisdē benignus tanqz p̄p̄rius filius
nā hoc faciendo tu alligabis eos amorī tuo in eternū. **C**onstrue.

Si qua id est aliqua nouerca. vel vitricus fuerit tibi esto eis gra
tus vt allicias. id est attrahas corde modesto. id est temperato.

Si tibi priuignus sit tu sibi confer honorem

Sic populi laudem matrisqz mereris amorem.

Si tu habeas vnū fratrem ex p̄te matris vel patris. s̄z nō ex parte
āboz q̄ sit p̄or te natu. p̄pter hō d̄ or parētū tuoz tu eū dēs honora
re et diligere: ac si ex p̄te amboz tuoz parentū ille foret frater tuus
vel soror tua. nā sic faciēdo habebis amorē vtriusqz **C**onstrue

Faceti morosi

Si priuignus. id est filius uxoris sit tibi. tu confer eidem hono-
rem. tu mereris. i. deseruis. sic laudem populi et amorem matris

Si videas fratres inter se bella gerentes

Neutri confer opem sed eorum corrige mentes

Si tu videas aliquos fratres vel vicinos siue propinquos habentes inter
se aliquam discordiam nunquam alteri eorum faueas: nam sustinendo unam partem tu
licitas aliam in furore maiorem. sed abas corrige et redargue. ostendendo dan-
nam quam potest euenire propter lites et iurgia: eos dulciter monedo ut cesset
et sapientibus se submittant. **Con.** Si tu videas fratres gerentes bella
inter se. neutri. i. nulli. confer opem. i. iuuamini alteri. sed corrige mentes eorum

Raro conuiuia. ne consumptis cito rebus

In breuius flas manducis inopsque diebus

Licet sit bonum et honestum quando pereres amicos et vicinos simul se
inuenire ad comedendum et bibendum. tamen si hoc transeat in nimis frequen-
tariam consuetudinem statim poterit perverti in maximum damnum quia in
talibus sit magna presumptio bonorum: magna temporis perditio et oculi assues-
factio. quod est in detrimentum omnium. ideo prohibetur ne sequaris multum
ista conuiuia. **Con.** tu. **R**aro conuiuia. ne pro non et. et. rebus. i. bonis tuis
presumptis cito: tu fias (in breuius diebus) medicus. quia pro et. inops. i. pauper.

Te tua mensa colat. sed non simulare susurris.

Dedecus est si discurrens aliena liguris

Quando vis comedere aut bibere noli accedere ad mensas alienas
nam plus expones in uno prandio in mensa aliena quam de tota die
in mensa propria. et tu solus tantum in taberna in uno die exposuisses
quantum tota tua familia. ideo nunquam aut raro dimittendo propria in se
quaris mensam alterius. **C**onstrue. tua mensa colat. id est detineat te.
sed non simulare. id est assimulare. susurris. id est gulosis. dedecus est si
discurrens liguris id est gulose comedis aliena scilicet cibaria

Dum cibus extat in ore tuo potare caueto

In vasis offare decet. non ore repleto

Quando comedendo adhuc habueris cibum in ore tuo. nunquam debes
bibere. nam bibere cibo adhuc existente in ore est modus valde rustica-
lis et vilis. ideo prius comedas et ad stomachum cibum mittas prius
quam ad bibendum cibum aut vitrum capias. nam nullus debet facere
in ore suo offas. sed solum in vase. quod tamen facere videtur quando ore
repleto cibo cibum ad bibendum accipis et bibis. **C**onstrue. ca-
ueto potare. dum pro quando. cibus extat in ore. decet. id est decens est
offare. id est offas facere in vasis non ore repleto

Offat ore rudis. asinus quoque mingit in vndis

Tiber metricus

Decipis et cacabum si frustra remorso rotundis:

Quinus et alie bestie sunt illius nature quod in aqua quam bibunt min-
gunt et stercozant aliquando. et sicut illi reputant vitupabile: ita sicut apud homi-
nibus. quando unus homo in societate aliorum est iam comedit ponere vel offam.
et iterum panem vel offam quem vel quam iam momordit iterum in scutellam vel
discum reposuerit est vitupabile. ideo non est accipiendum de pane vel offa
nisi si quod deus gratiose comedere potest. **C**onstrue. asinus rudis
offat. id est offas facit in ore: quocumque per et tempore asinus mingit in vndis
id est in aquis. tu decipis. id est reipsum fallis. si tundes frustra remorsa in ca-
cabum. in tra vas extractum.

Non pane in quem vis in disco mittere morde

Nec mappa tergas nasum madidum tibi sorde

Si tu habeas unum frustum panis quod velis ponere in tra discum ad
capiendum rem salsam vel aliam rem bonam. tu debes cauere ne mordeas in
pane. quod panis semel morsus nunquam ad mensam reuertitur debet. **S**icut
si tu habeas nasum madidum caue ne tergas illum cum mappa. quod vile
est. **C**onstrue. Non morde panem quem vis mittere in discum. nec ter-
gas nasum madidum tibi sorde mappa. id est cum mappa

Ad mensam de nare tuo non extrahere rudis

Sordes cum digitis. ne videare rudis

Si tu sis in mensa et sentias te habere aliquas sordes in naribus tu-
is caueas ne manibus nudis extrahas a naribus sordes intus existi-
tes. sed cum nasitergio aut veste tua late ter munda nares tuas. nam aliter
te omnes. dicerent rudem et grossum esse. **C**onstrue. non extrahere de
nare tuo ad mensam nudis digitis sordes: ne pro ut et non. ut non vi-
deare. id est videaris. rudis. id est grossus vel indoctus

Qua tegeris non veste manus siccato madentes.

Nec mappa tergas dentes oculosque fluentes

Si habeas manus madidas. quod lauisi te. vel aliter. caueas ne un-
quam tergas manus tuas cum veste tua. ex qua totum corpus tuum est coaptum. **A**t si
sis in mensa noli tergere unquam dentes et oculos tuos madidos cum mappa
super quam reponit panis et esca tua. **C**onstrue. non siccato manus madentes
veste quam tegeris. nec tergas oculos fluentes. id est dentes mappa. id est cum mappa

In propriis rebus laus est. si largus haberis.

Dedecus alterius res large dando mereris.

Quamuis largitas sit contra opposita auaricie: hinc intelligitur de largitas
te in propriis bonis. sed largitas in bonis alienis non est contra sed potius iudicium. **U**n-
de **De** cure non potest sciri absque bona. id est mensura. **C**onstrue. laus est si largus haberis in re-
bus propriis tu mereris dedecus. id est scandalum. dando res alterius

Faceti morosi

Luxus opum. proles generosa. scientia. forma.

Bis duo sunt. quibus extollit se quis sine norma

Quā inter peccata mortalia pctm supbie maxie deo displicet deo et hoibus. cauere debemus precipue ab illo. **Q**uā quattuor inducūt nos ad supbiam. s. abūdantia diuitiaꝝ nobilitas gñis. scia z pulchritudo. quāqꝫ supbia sit cauēda ab oibꝫ hominibꝫ. precipue tam ab illis q̄ hñt vñū ex q̄ttuor bonis p̄dictis. **C**onstrue. (Bis duo idē quattuor sunt. quibꝫ q̄s). i. aliq̄s se extollit. i. eleuat sine norma. id est sine regula. scz luxus. i. abūdantia opum. i. diuitiaꝝ. gñosa proles. id est nobilis ples. scientia z forma. id est pulchritudo

Si nihil ex istis te cognoscas decorare

Non te magnifices. ne pro stulto teneare

Si cognoscas te non habere aliqd ex q̄ttuor p̄dictis. tunc habes eam ad humiliandū te. qđ si nō feceris ab oibꝫ. p̄ stulto statim reputatus eris. **C**onstrue. nihil p̄ nō z aliqd si tu cognoscas aliquid ex istis quattuor p̄dictis. nō decorare te id est nō honorare. tūc nō magnifices te. i. extollas te sine teneare. i. tenearis pro stulto

Fumo stillante domo. neqꝫ muliere

Remoue. tria sunt que possunt valde nocere.

Istud est terciū caplm huiꝫ libri. in q̄ autor fm ditionē pus posita ponit documēta p̄cernētia boiem maxie quo ad seipm. Et dicit p̄ boiem a p̄pria māsiōne. fumus stillicidiū z p̄ua p̄iūz id est cauēdū a talibꝫ. **N**on. tu remoue te ab istis tribꝫ. i. a fumo. i. a domo i qua fumꝫ dñat. z h̄ p̄pter octos. z a domo stillate. i. i qua sunt stillicidia et a muliere nequā. i. p̄uersa. ista tria sunt que p̄nt nocere valde

Ductibi comparem morum sponsamqꝫ venustam
Si cum pace velis vitam deducere iustam.

Si tu velis habere vxorem caue ne diuitie aut pulchritudo aut stulticia amor te decipiat qz cū ea alit nūqꝫ bonū tps hēb. s. accipe eā siles tibi. i. etate. i. pulcritudie. i. diuitijs z i alijs rebꝫ sibi. z tūc viues i pace z dilectōe cū ea z aliter nō. **N**on. Duc id ē accipe spōsam. i. vxorē venustā. i. pulchrā qz p̄ et. z p̄pare tibi. i. siles tibi. morū i. moribꝫ. si velis. i. cupies deducere vitā iustam cum pace

Si tibi contigerit te cum meliore sedere

Versus eum nolito genu sub crure tenere

Si tu sedeas cū aliquo. z ille sit maior in dignitate potentia vlt alias. caue ne sedēdo reponas genua tua vñū sup aliud. nā ille ē in eptus modus apud doctos z prudentes. ideo caue. **C**onstrue. (si contigerit te sedere cū meliore. i. in societate alicuius melioris te. no

Liber metricus

lito tenere versus eum. id est a parte sua genua sub axe

Magnati vultu debes assurgere leto.

Nec coniunctus ei nisi iusserit ipse sedeto

¶ Si aliqs magnus hō in dignitate vl' potestate veniat tibi in oēs
cursum. leta facie eū accedere debes ipm salutādo ⁊ ei honore faciē
do. sicut p̄tinet eius officio vl' dignitati. ⁊ noli vnq̄ penes eū sede
re nisi prius ipse tibi iusserit **¶** Construe. tu debes assurgere leto
vultu magnati. id est dño tuo tpali vl' spūali. aut alicui eoz locum
aliquo modo tenenti. nec pro ⁊ non. ⁊ tu non sedeto ꝑconiunctus ei
nisi ipse iusserit. id est p̄ceperit tibi

In quācunq̄ tibi non notā veneris edem

Dunda superficies terre donec tibi sedem.

¶ Si tu intres domum aliquā in qua nō habes noticiā. nō capias
ipe sedē. sed si puer es terra tibi sedes erit. ⁊ si sis maioris etatis se
dē capias in infimo loco ⁊ nō in alto. **N**ā landabil' est q̄ paterfamē
lias veniēs dicat tibi surger ⁊ ascende. q̄ si dixerit tibi amice **hec** se
des nō tibi ꝑgruit sed alteri maiori te. id est ab ista descende **¶** **Con**
strue. superficies terre mūda. i. plana donet tibi sedem. in quācunq̄
edem. id est domū. veneris nō notam. id est incognitam tibi.

Lum pare instanti si vis potes ire licenter

Quod te ꝑcedat tamen hunc permitte libenter

¶ Si tu vadas p̄ter cū aliquo q̄ te nō sit maior in statu vl' in dig
nitate. tu potes ire cū eo nō respiciēdo supiorē vl' inferiorē locum. ⁊
nō est tibi cure siue ille ꝑcedat siue sequat. cū ipse sit tibi eq̄lis. **V**erū
tamen si tu velis eidem tribuere honore dimitte eū ꝑcedere. ⁊ tu se
quaris. aut dimittas eū ire ꝑ locū supiorē vici. ⁊ tu eligas locū infe
riorem **¶** **Construe.** tu potes ire licenter. i. ꝑueniēter: si vis cū pare
id est cum tibi simili. instanti. id est equaliter tecum gradienti. tu ꝑ
mitte libenter hunc q̄ ꝑcedat te

Si tibi contingat vt cum meliore vageris

Postpergas donec latus eius adire iuberis

¶ Si tu pergas cū meliore digniore vl' seniore te. tūc dimittas eus
ꝑcedere ⁊ tu sequaris eum. ⁊ nunq̄ adiungas te lateri suo anteq̄
tibi iusserit **¶** **Construe.** Si contingat tibi vt vageris. id est vt am
bules cum meliore te. id est maiore te. pergas. id est vadas post eū
donec iuberis adire latus eius

Si peregre pergas. nunq̄ te iunge duobus

Disparibus currus raro trahitur bene bobus.

¶ Si tu ambules peregre lōge vel ꝑpinque nullū hñs sociū. ⁊ si re
perias duos socios eūtes ꝑ viam tuā nō ꝑiunges te illis nisi ꝑgno

Faceti morosi

scas eds. qz tu nescis an sint boni vl mali. z si essent mali tu nō posses te defendere a duobz si tibi vellent damnū iſerre aliqd. idō caue ab ipis. ¶ **Conſtruc.** Si tu pgas. i. ābules pegre. i. extra patriā tuā nunqz. p nō z ynqz. nō iūge teſynqz dnobz qz curruſ non trahit diſz paribus bobz. **Silr tres nō poſſunt bene concordare.**

Si quis dignetur offerre ciphum tibi lete

Accipias modice bibas. reddasqz facete

¶ **Si tu veneris casu aliquo vel ſpōte ad aliquam ſocietatē quā in ueneris cenātem p̄adentem vel comedentē. z vnus illoz offerat tibi ciphū ad potandū. tūc debes vultu hilari z placido ciphum accipere modicum bibēdo. deinde facete z honeſte ciphum illum ex q̄ bibiſti reddere cum gr̄arum actione. ¶ **Conſtruc.** Si quis dignetur offerre lete ciphum tibi tu accipias z bibas modice. id eſt modicuz qz pro et. et reddas ciphum facete. id eſt honeſte.**

Paup et indignus ſi ſis effundito totum

Et vacuum tu redde ciphum prius vndiqz lotum

¶ **Si tu ſia paup pſona z indignus reſpectu illoz qui tibi dederūt ad bibendū debes totū ebibere quod in ciphō eſt. z ſi quid remāſerit in ciphō hoc effunde. z poſtea cū modica aqua debes lauare ciphum. z ſic lotū ei qui tradidit tibi vl alteri debes reſtituere ſemp cum gratiarū actione. ¶ **Conſtruc.** ſi ſis paup z indignus. effundito. id eſt ebibetorum quod eſt in ciphō. z tu redde. id eſt reſtitue. ciphum vacuum lotum prius vndiqz. id eſt ab omni eius parte**

Quando ciphum capies. auerſo non bibe dorſo

Nec facies offas de pane prius tibi morſo

¶ **Quādo aliqz porreperit tibi ciphum ad bibendū. z tu accipias illū. caue ne bibas auerſo dorſo. qz h. p. magno ſcādalo reputaretur ſed puertas faciem tuam z oculos tuos ad aſpectū z faciem aliozū et ſi velis ponere panem intra vīnum caue ne ponas ynqz panē quē ſemel inter dentes habuiſti. ¶ **Conſtruc.** nō bibe dorſo auerſo qn capies ciphum. **Nec facies offas de pane morſo prius****

Denſa tibi cubitum nunqz ſuſtentet edenti

Sed recte ſedeas. tecum ſeruito ſedenti.

¶ **Quādo aſſideris menſe. nō ponas brachia tua ſupra mēſam. quādo em̄ q̄s brachiū ſuū ſupra mēſam ponit ſignū ē qd̄ ip̄e nō pōt brachia ſua ſuſtētare p̄pter aliquā deformitatē vl debilitatē. aut qz ip̄e ſit ruſticus nesciens mores. Et ſic caue ne brachia extēdas ſup mēſam. Itē tu debes ſeruire ei qui tecū ſedet miniſtrādo ei in cibis p̄reponendis z potibz. z in alijs ſeruitijs mēſe. Et maxime qn ip̄e ē maior te. aut qn tu inuitaſti eū. aut qn ē pſona verecūda. ſicut. ſūt mulieres. ¶ **Conſtruc.** nūqz. p nō z ynqz. **Mēſa nō ſuſtentet ynqz cubi****

Liber metricus

tum tibi edenti). i. comedenti (sed sed eas recte) et (serulto sedenti) tecū

Sicq; ciphum capias. vtraq; manu capias tu

Et per vtrūq; latus non per ripam teneas tu

¶ Si aliquis prebeat tibi ad bibendū in vno magno ciphō siue in vna tassa. tu nō debes accipe vnica manu. qz sic posset ex manib; tuis cadere in terrā. sed ambabus manib; accipias si opus fuerit. dein bibas et postea reddas ciphū ipm firmiter tenēdo p; vtrūq; latus et nō p; alter; tm̄ **¶** Construe. qz pro et tu (capias ciphū sic. scz tu capi as vtraq; manu ciphū. et tu teneas p; vtrūq; illū latus nō per ripas

Lum pare si debes vel cum meliore iacere.

In qua pre thori velit ipse quiescere quere

¶ Si te cōtingit dormire in aliquo lecto cū tuo equali aut cū maiori te; nō debes te ponere in lecto nisi p;us sciueris ab eo in qua pre lecti velit iacere **¶** Construe (si tu debes iacere cū pare v; cū meliore. tunc quere in qua pre thori velit ipse quiescere

Lum quocunq; tibi prope vel procul accidit ire

Nomen et esse suum quo quis sit et vnde require

¶ Si te cōtingat p;gere remote v; propinq; a domo tua. debes h;re sociū. qz scribit p; Salomonē in libro ecclesiastes. **De soli.** qz cū ceciderit nō h; subleuātem se **Et** anteq; ponas te in societate alie q; sit tibi ignotus. tu des eidē q;rere tria p; ordinē **Primo** vnde sit oriūdo **S.** do qd est nomē suū **Tercio** quo. i. ad quē locū ipse velit ire. nā respōsio istoz triū q;stioz satis indicabit tibi si tu debeas cū ipso ire v; nō **¶** Construe. Cū accidit tibi ire procul id est lōge v; prope cū quocūq; boie req;re ab eo nomē suū. et eē suum. i. vacatōem suam q; ipse sit: vnde ipse sit et quo ipse pretendat ire

Lum quocunq; placet p;gre tibi ducere gressus

Si potes hos teneas. quos es pro posse professus

¶ Si vis ire extra habitatōem vel patriā tuā. et queras societate bonā si tunc potes tu des accipe illū vel illos cuz q; vel q;bo tu alias iuisti. qz tu agnoscis mores illoz. et ipi agnoscut tuos mores. et iō melius ē te ire cū illis q; cū alijs extrancis **Construe.** cū placet tibi gressus p;gere cū quocūq; teneas hos si potes quos es p; posse professus

Lum tibi si pare pergas cum meliore peregre

Quod velit ipse velis. tibi sic capiet nihil egre

¶ Si tu pergas iter cū socio aliquo cū quo cenare vel p;ādere deas. interroga quid ipse coēdere velit. cū fueritis i via interroga an velit citius aut tardius ire. et sic de alijs rebus q;bus pegrin^o indiget. nā hoc faciēdo tu cōplacebis ei. et ipse tibi quod facere bonū est et maxime inter peregrinos **¶** Construe. si p;gas peregre id est in lōginquo

Faceti morosi

cum pare tibi. vel si pergas cum meliore: tu velis quod ipse velit. & sic nihil capiet id ē accidit tibi egre id est moleste

Si peregre pgas sp de nocte quiescas

Surgas mane. sed hospitium de luce capescas

¶ Si tu pgas peregre debes sp mane surgere: & marie qm̄ via ē tibi nota. sed nunq̄ debes expectare noctē ad qrendū hospitium s; capias illud sp bona hora & de die. **¶** Non. (Si tu pgas (.i. ābulas (peregre .i. extra (quiescas sp de nocte). i. nō expectes noctē ad capiendū hospitium. & nūq̄ ābulas in nocte. qz q̄ ābulat in tenebris nescit q̄ vadat & tu. surgas mane. sed capescas hospitium tuum de luce. i. de die

Inq̄ domū rufi non accipias tibi pausam!

Nāq̄ malignandi gerit in se deniq̄ causam

¶ Quādo tu vis capere hospitiū non accipias illud cui⁹ hospes est homo rufus. qz lz sint aliqui boni. tñ sunt illius coloris multi mali & ideo prop̄ suspicionē quā possis habere caue ne ibidē hospitium accipies. **¶** Non. qz. p. et. nō accipies tibi pausam. i. moram in domo rufi. i. rufos crines habent is. deniq̄. i. certe ipse rufus. gerit in. se. i. se un portat. causam malignandi.

Et apum iugulo. cerui lingua. canis ore

A magnis pedib; caueas. blefoq̄ lepore

¶ Quinq̄ sunt a quib; nos seruare debem⁹. Primum est iugulus apū. i. qm̄ apes sunt in aliq̄ loco a q̄ volumus eas remouere. & ille in silunt in nos mordentes nos. & morfu suo ledunt pellē nr̄am ad eo q̄ cutis statim intumescit. **¶** Scd; ē lingua ceruinam illa est venenosa. **¶** Tertium est os rabidi canis & etiā nō rabidi qm̄ nos nō sumus noti. **¶** Quartū ē ab hominib; hñtib; magnos pedes. nā tales n̄ sūt audaces. s; magistrū suum & seipfos sepe opprimere dimittūt. **¶** Quintum ē ab adulate. nam lingua adulatoris forti⁹ pungit ense. **¶** Rōstrue tu. caueas ex iugulo. i. morfu. apum. et caueas inq̄ a. lingua cerui et ab ore canis. a magnis pedib;. i. ab homine magnos pedes habet. qz. p. & a. lepore blefo. i. ab adulate

Si q̄ velis emere rapabis emenda modeste.

Nec magis aut minus iures. instabis honeste

¶ Si tu velis emere aliqd tunc rapabis emēda modeste. i. precium rōnabile ipone. & cauebis a iuramentis et piurijs q̄ solēt fieri in istis vōdicionib;. s; honeste tu offeres p̄ciū rōnabile. nō offeren domin⁹ vel magis q̄ tu pretēdas dare. **¶** Rōstrue. Si velis emere qua id est aliqua. tutarabis honeste emenda. nec. p. et n̄. et nō iures. i. adiures magis aut minus. sed instabis honeste.

Oblituo nullū debes corrodere dente

Liber metricus

Ecliuoris acu nunq̄ tu punge latente

Tu nunq̄ debes diffamare aliquē. qz si dicas aliqd̄ malū de p̄rio tuo tu poteris dicere corā talibz 7 tali hora qz sibi veniet in maxis mū damnū. 7 h̄ forsan nō dicis nisi p̄pter inuidiā. p̄pter quā in presentia alic⁹ nūq̄ debes dicere aliqd̄ qd̄ foratur in danū. aut dedec⁹ alterius. **Costrue.** nullū p nō. 7 vllū: tu nō debes corrodere. i. vituſ perare vllū. id est aliq̄. dente obliquo. i. p̄verso. 7 tu nūq̄ punge alicū acu latente. i. ptumeliosa loquutoe. liuoris id est inuidie

Si quē precellas. semper probitatis honore

Neciactes. quia laus propria sordescit in ore.

Si p̄pter sciam tuā. p̄pter diuicias tuas v̄l p̄pter aliq̄ alia bona nature v̄l fortune tu excedas aliq̄s. caue ne de h̄ vnc̄ te iactes. nā si cut illi q̄ faciūt aliqd̄ bonū pdūt retributōem illi⁹ boni p̄t ipius iactātia ira r̄s laudabil' d̄ se iā n̄ ē apli⁹ laudabil' si q̄s seipm iactet.

Non. Si p̄cellas. i. excedas. quē. i. aliq̄. ne p nō. nō iactes. i. nō extollas te sup̄ honore pb̄itatis. qz ois laus sordescit in ore proprio

Hospitibus letū debes ostendere vultum.

Vultus em̄ letus dandi duplicat tibi cultum

Si tu recipias hospites ad p̄uiuiū v̄l aliter in domo tua aduerte ne eis dē v̄l corā eis irasaris aliquo mō. nā locūda facies 7 hilaris vultus hoīs dāris multiplicat honore doni. **Costrue.** tu debes ostendere vultū letū hospitibz tuis em̄ pro quia. quia letus vultus duplicat tibi cultū. id est honorem dandi

Nocte dieq̄ mane cubiturus vespere laudes.

Hospitibusq̄ tuis dum discedis dato laudes

Ut nō videaris ingrāt⁹ rā ap̄d deū q̄ ap̄d hoies. tu dēs ad min⁹ ter in die reddere laudes deo. s. qn̄ surgis a sōno. qn̄ surgis a mēsa. 7 qn̄ vadis ad lectū. **Silr** hospites tuos dēs salutare bis i die. s. mane et nocte. 7 nūq̄ discedere ab his nisi p̄us eos salutaueris ne sis de nūero illoz q̄ discedūt hospite i salutato. **Costrue.** tu cubiturus. id ē q̄ vis ire ad lectū. dato laudes deo q̄ p̄ et. 7 die vesp̄e 7 mane. dū p̄ qn̄ discedis id est recedis. dato. id est reddito laudes hospitibz tuis

Irritare canem noli dormire volentem

Nec moueas irā post tempora longa latentem

Sicut tu nō debes irritare canē volentē dormire quem times vt te mordeat. sic nō debes mouere irā t̄pis p̄teriti. nā sicut d̄t **Latbo.**

Officiū mali hoīs ē suscitare irā t̄pis p̄teriti. **Costrue.** Noli irritare canē volentē dormire. nec moueas irā latentē post longa t̄ps.

Cōpescas os arte. male ne praua loquatur

Nemalus irrumpat fetoz latrina tegatur

Faceti morosi.

Sicut ille q̄ nō vult sentire fetorē latrinaz̄ coepit forā mē latrine ne p̄ illd̄ malus odor exeat. ita hō volēs se custodire ab om̄i odio aliorū d̄z̄ seruare se ne ab ore suo p̄cedat f̄bū iūquū. 7 qd̄ de seip̄o nolit esse loquutū. **C**onstrue. 7 spescaſ. i. refrenes os tuū ne loquaf̄ male. i. inique. p̄uaa. i. res p̄uas. latrina. i. loc⁹ fetēs. regaf̄. i. cooperatur. ne p̄ vt 7 nō. vt malus fetor nō irrūpar. id est procedat

In pp̄ie speres forā dum peris era crumene

Fallitur ad forā spes dum burse sunt aliene

Cū volueris ire ad forā ad emendū aliquid debes tibi p̄uidere de pecunijs sufficientibz̄ 7 nō p̄fidas vnq̄z̄ in bursa alteri⁹. qz̄ multi in hoc decepti sunt. **C**onstrue. speres. i. fiducia habeas dū petis forā inera pp̄ie crumene 7 spes fallitur ad forā dū burse sunt aliene.

Est tibi summus honor cito soluere solue libenter

Si mihi credis emes. vendes. viuesq̄z̄ decenter

Si tu debeas aliquid soluere libenter 7 quāto citius poteris naz̄ tria bona in detibi eueniūt. qz̄ tu emes vendes 7 viues honorabiliter.

Construe. soluere cito est tibi summ⁹ honor. solue libenter 7 si credis mihi tu emes tu vendes qz̄ p̄ et. 7 tu viues decenter. i. honeste.

Nil super hoste tuo tua lingua minando loquatur

Hostem nāq̄ suum munit quicunq̄z̄ minatur

Si tu habes vnū inimicū nunq̄z̄ debes eidem inferre minas. qz̄ dū ip̄e sentit te sibi minas itulisse. ip̄e se munit ab om̄i pte q̄ posses sibi nocere. et sic quicunq̄z̄ minat hosti munit hostem. **C**onstrue.

Nil p̄ nō et aliquid. lingua tua nō loquat̄ aliquid minando sup̄ hoste tuo. i. inimico tuo. nāq̄z̄ p̄ qz̄. qz̄ ille munit. i. fortificat hostem suum quicunq̄z̄ minatur. id est minas infert

Alterius noli in messem tu mittere falcem.

Inq̄z̄ thorum caueas alienū ponere calcem

Cū quilibet teneat viuere labore proprio. tu debes cauere ne velis sumere pro te labores alterius. et a maiori rōe debes cauere ne violes vxorē filiā neptē v̄ ancillā alterius hom̄is. nā tales p̄mittit deus et in hoc mūdo et in alio puniri. quare saltem timore pene cauendum est a tali delicto. quāuis amplius timore culpe. **C**onstrue. tu noli mittere falcē in messem alterius. qz̄ pro et. et caueas ponere calcem. id est pedem. et ponitur ibi pars pro toto. in thorum alienum. id est in lectum alterius.

Ultra q̄z̄ vestis non extendas tua cura

Nec nimis expendas si viuere vis sine cura

Sicut ille qui est in lecto et dormit extendēdo pedes suos extra vestes patit̄ frigus. ita et ille qui plus exponit quā lucret̄ statim ad

Liber metricus

paupertate deductur. iō si vis cauere a frigore noctis nō extendas pe-
des ultra mensurā lecti **S**ilr si vis euitare paupertatem nō exponas
ultra lucz tuū: sed citra vt semper aliqd de residuo habeas **N**on.
nō extendas tua cura id ē pedes tuos: qz ibi ponit ps. p. toto. vltra
qz vestis extenda: nec pro nō z et. z nō extendas nimis si vis viuere
re sine cura id est sine sollicitudine

Qui plus expendit q̄ rerū summa rependit

Non ammiretur si paupertate grauetur

¶ Ille q̄ plus expendit q̄z lucret aut q̄z habeat in redditu patrimo-
nij sui vel officij vel bñficij: nō debet ammirari si in fine alicui⁹ ipis
sit paupz z inops. qz p̄us debebat p̄pensare q̄ntum posset rōnabilr z
debite exponere **¶** Non. ille q̄ exponit plus q̄z summa rez suaruz
repēdit. i. tribuit eidē. talis nō ammirer si grauetur paupertate

Si tecū comedat seruire memento minori

Par tibi. tuqz pari tribuas. cultū meliori

¶ Si tu sis in mēsa cū tuo pare inferiori vel maiori tūc nunq̄z debe-
ris pari tuo aut inferiori seruitiū tuū exhibendo **¶** Construe. mes-
mento seruire minori si ipse comedat tecū. **A**tiam memento seruire
pari tuo si par tuus comedat tecū: z tribuas cultuz id est honorem
meliori te si comedat tecū

Si tibi q̄s loquitur vultū tu cerne loquentis

Et sua verba tue secretis insere mentis

¶ Si aliq̄s tecum loquatur graciose inspicias faciem ipsius **N**am
eque bñ nunq̄z poteris recipere verbū z intentionem ipsius loquen-
tis tecū si faciem eius non videas sicut si oculos fixos in ei⁹ faciem
habeas. z ideo in faciem docētis te intende: nam sic inspiciēdo faci-
lius quicqd ipse docet seu d̄r memorie tu p̄mendabis **¶** Construe
Si q̄s loquitur tibi tu cerne id est vide vultū loquentis. z insere id
est infige sua verba secretis tue mentis

Si te forte domus aliena vocauit ad escas

Donec precepit mense loca nulla capescas.

¶ Si tu fueris inuitatus ab aliq̄ ad prandū vl ad cenā q̄n venies
ad capiēdum locū in mēsa: caue ne sedeas donec ipse q̄ inuitauit te
p̄ceperit te sedere. z sedeas sic fm̄ p̄ceptū ei⁹ vbi tibi p̄ceperit sedere
Nā obedire eidē teneris de loco postq̄ ad vocatōnem suam venisti
¶ Non. **S**i domus aliena. i. aliq̄s extraneus **N**am ibidem positur
continēs p̄ p̄tento. vocauit te forte. i. inuitauit te a casu ad escas. i. ad
comedēdum. nulla. p. non z vlla nō capescas. i. capere incipias vlla
loca mense: donec ipse q̄ te vocauit tibi p̄ceperit

Si te maiori peluis famuletur aquosa

Faceti morosi

Ad manicas eius tua sit manus officiosa.

¶ Si aliq̄s maior te añ introitū mēse v̄l post mēsam vellet vt aqua tu manus tuas laues: tibi aquā cū pelui p̄ntādo: arripe eū p̄ manicas et roga eū vt prius accipiat aquā et lz vos ābo sil lauetis de ci^o p̄cepto. sit tñ ip̄e sp̄ por. **¶** **Costrue.** Si peluis aquosa. i. instrumentū in q̄ tenetur aq̄. famuletur. i. p̄ntetur tibi. maiori te. i. p̄ maiore te tua manus officiosa. i. seruic̄s. ad ei^o manicas. i. vt ip̄e pus lauet

Si videas opus esse cibos succurre parando.

Si necesse foret mense famulabere stando

¶ Si videas q̄ sit multitudo gentiū in domo quā ihabitas. tu debes iuuare ad parādū p̄rādū v̄l cenā. et si videas q̄ ob gentiū multitudinē aliq̄s ad mēsam famulātem deficiat. nō sedeb. sed tot^o erectus stabis seruic̄do alijs q̄ sedebūt in mēsa. et h̄ faciēdo tu facies domīno dom^o placitū et tibi ip̄i honorē. **¶** **Costrue.** succurre. i. auxiliū p̄rā. parādo cibos. si videas eē opus. i. necē et famulabere. i. seruic̄s. stādo id ē directus. mēse. i. in mēsa. si necē. i. necitas mouet te

Si maior tecum comedens potauerit. esce.

Non appone manus. sed illi mantile tenesce

¶ Si tu comedas cū aliquo maiore te et ille bibat. interim q̄ ip̄e bibit nō debes ponere manus intra discū in quo secū comedis sed potius eidē tenere societate bibēdo sicut ip̄e. nā in h̄ oñditur vrbānitas tua. **¶** **Costrue.** Si maior. i. dignior v̄l potērior te. comedēs te cū potauerit nō appone manus esce. i. ad escā sed tenesce. id est tene et ponitur. deriuatiuū p̄ p̄mitiuo (ei mantile. id est societatem mantil^{is} vel mense scz secum bibendo.

Si par vel maior fuerit tibi forte locutus.

Donec finierit sua verba sile quasi mutus.

¶ Quando aliq̄s tecū loq̄tur siue sit maior siue minor te. tu nūq̄ debes interrūpe sermonē suū. sed pus audi oimodā orōem suā. et postea eidē r̄ndere poteris ad singula puncta sue orōnis. **¶** **Costrue**

¶ Si par tuus vel maior te fuerit locutus tecū sile quasi motus donec ip̄e finierit sua verba

Raro fideiussor vel nunq̄s creditor esto

Multis huius eningeritur res sine molesto

¶ Si aliq̄s rogauerit te ad p̄ eo fideiubendū. v̄l vt aliquas sibi cōcedas pecunias. debes quātum tibi possibile fuerit hoc recusare qz multis iū oritur magnū detrimentū. immo multi er̄ntes amici finaliter sūt inimici. i. qz cōiter dū q̄s p̄cedit v̄l mutuat amico suo aliquid rem: repetendo tal^{is} efficitur inimicus. et sic nisi sit sp̄sal v̄l singularis inimicus caueas te de h̄mōi fideiussione v̄l mutuo. **¶** **Non**

Liber metricus

strue. nunq̄ pro non z vnq̄: non esto vnq̄ creditor vel fideiussor: quod si feceris hoc fiat raro. em̄ pro quia res huius geritur multis id est apud multos sine molesto. id est malo

Nec fugias fastum. talos. lupamq̄ tabernam

Si decus z vitam tibi queris habere supernam

¶ Ad habendu n̄ vitā eternā pro q̄ finaliter ordinatus es. quattuor sunt fugienda. sc̄z supbia vite. q̄ cōsistit in habitibz seu indumentis. insupba z elata locutione. in p̄sumēdo valere plus q̄ aliū z alijs speciebz supbie. Secūdo opz fugere ludū. nā p̄ ludū multi diuites efficiuntur paupes. Tercio fuge meretricē. nā illa se sequētes sp̄ finaliter deserit destructos z inopes. Quarto fuge tabernā siue nimiam assiduitatem in diuitijs. q̄bus postpositis vnusq̄sq̄ facilius honorem m̄di obtinere poterit. z deinde vitam sempiternam **¶** Cōstrue si quis h̄c dec̄. i. honore. z vitā supernā. fugias nec sc̄z fastū. i. supbiā talos. i. ludos lupā. id est meretricē. q̄ p̄ et tabernā. i. conuiuia

Si bene vis orare deum thalamum tibi claude

Aut illi qui cuncta videt tacita prece plaude

¶ Si tu vis facere aliquam deuorā orōem nō facias eā eundo per vicōs aut desambulando p̄ camerā. sed vade ad eccliam q̄ est loc̄ p̄cipuus ad orandū. z si tu nō habeas spaciū eundi ad eccliam intra camerā tuā secretā. z clauso ostio flexis genibz poteris facere deuotas orōnes **¶** Cōstrue. Si tu vis bñ orare deum. claude tibi thalamum. id est cameram tuam secretam. z plaude illi. id est laudes de illi prece tacta. qui videt cuncta. id est omnia

Si quis descendat ab equo. vel equū graue scandat

Te presente. sibi manus auxilium tibi pandat

¶ Si in presentia tua aliquis descendat ab equo ascendat super equum z ipse indigeat iuuamie. s. p̄p̄t senectutē aut alis. tu debes eū iuuare ad ascendendū v̄ descendendū. nā in h̄ tua ostēdit vrb̄anitas.

¶ Cōstrue Si quis descendat ab eq̄ v̄ sc̄dat. id est ascendat graue. id est grauiter equū. manus tua pandat. i. imp̄dat cōs̄. auxiliū. id est iuuamen sibi. te p̄sente. id est quando cūq̄ hoc fiat in tua presentia

Des tacite. quedas pro christi nomine si vis

Exemplum dandi spectando potes dare cuius.

¶ Si vis dare aliquid a more christi facias illud tam secreta quā tum potes. nam dicit in euangelio. Cū facis elemosinam nesciat dexterā q̄o faciat sinistra. sed si vis alijs dare bonū exemplū potes dare omnibus sc̄z manifeste petētibz p̄ nomine christi. **¶** Cōstrue. tu des tacite. id est occulte. illa q̄ p̄ et tu das p̄ christi nomine si vis. tu potes dare cuius exemplum dandi spectando

Faceti morosi

Rem de qua loqueris digito monstrare cauto

Nec dum sermo fit ouibus ad ouile videto

Si tu loquaris alicui de boie aliquo. aut de aliq̄ alia re. caue ne dñedas siue demōstres rem de qua loq̄ris cū digito. naz ille mōdus turpis est. Et similr si tu facias aliquē sermonē de aliq̄re: puta de luxuria vel h̄mōi. caueas ne tūc respicias o. ul' tuis homines luxuriosos. 7 sic de alijs delictis. Unde in textu per oues debem⁹ intelligere per pplm̄ audientem. 7 p̄ ouile. homo de quo loquit.

Monstrare. caueo monstrare digito tuo rem de qua loquaris. nec p̄ non ei. 7 non dum. pro quando sermo fit super ouibus. non videto id est respicias. ouile id est illum de quo loqueris

Incostans animus. oculus. vagus. instabilis pes

Hec sunt signa viri de qua mihi nullo boni spes

Si tu velis cognoscere homines in quibus nullo mō ē p̄fident⁹ dum debes notare ista tria signa nam quando cūq̄ videbis hoīem incōstantem. aīo suo nō speres in eo. nam si in rebo suis p̄p̄ijs est incōstans quō in tuis aspiciet. etiam nec cōfidat in eū q̄ dum loquitur vobis vagat̄ hic inde oculis suis. Et si pro tercio tu videas hoīem minem non trabentem moram p̄tinuam alicubi. sed hodie in vno loco est 7 cras in alio: nō cōfidat in eo: nec in aliq̄ illo 7 p̄dicto: um trium signoz. **M**onstrare. hec tria signa viri. id ē hoīs sunt in illo in quo nolla p̄ nō 7 ylla. spes boni nō est mihi. s. Animus incōstans: oculus vagus. id est huc 7 illuc respiciēs. 7 pes instabilis

Quā cito descendens ab equo calcar remouendum

Est de calce tuo tibi donec iter sit agendum

Si tu descēdes ab equo debes imediate remouere a pede tuo calcaria: nam illa p̄nt tibi nocere ad itinerandum: 7 non prius illa calcaria ponas in pedibus tuis donec velis alicubi pergere. **N**on. quā cito. i. imediate q̄ tu descēdis ab eq̄. calcar ē remouedū. i. deponedū d̄ calce tuo i d̄ pedib⁹ tuis donec. i. quā cito iter sit agēdū tibi.

Extrahere si nimis est cuiuslibet ocrea stricta

Silte maior sit. sint cetera sumpta relicta

Si tu sis in capis extra patriā ul' in aliquo hospicio cū homine potēiore vl' digniore te q̄ habeat ocreas in pedibus quas vult remouere. tu debes eundem iuuare extrahēdo sibi ocreas. sed si sit mior te n̄ es obligat⁹ ad h̄. nihilomin⁹ si fecerit: illd̄ i re hūilitatis signū erit. **N**on. si ocrea. i. pedis calciamētū ē stricta. i. āgusta n̄ n̄ cuiuslibet. i. a quib⁹ extrahere. i. a pedibus remouere: 7 maxie si ille sit maior te et extrahere in quā. cetera sumpta relicta. i. oī negotio. postposito

Pilea vel quicquid geris in capitis regione.

Liber metricus

Si magno loqueris q̄ dei seruis cito pone:

Si tu sis in eccl̄a z seruias sacerdoti missam celebrāti ul' al's aut si tu loq̄ris magno homini. scz in potentia dignitate vl' scia p̄stituo tu debes talibz famulari capite discoopto. nisi tibi singulariter p̄ceperint q̄ aliter facias. aut patrie modus sit in alio vsu. **Cōstrue.** **S**i tu loqueris magno homini q̄ p̄ et si tu seruis deo pone. id ē de pone simpl̄r ponitur p̄ cōposito cito pilea. id ē pilcuz. vl' q̄cquid tu geris regione capitis id est super caput

Dum comedis manus incedat mense tua soli

Aut caput aut aliud mēbrum tibi scalpere noli

Quādo es in mēsa nūq̄ debes tenere supra mēsam brachia. s; solū manus. z nūq̄ debes scalpere tibi caput aut aliū mēbrz. qz hoc ē inhonestū. **Cōstrue.** dū p̄ qm̄ comedis tua manus incedat soli mense. noli scalpere tibi caput aut aliud membrum

In potum sufflare tuum nolito cibumq̄

Ne sputo maculare tuo videaris vtrunq̄

Si fueris in coq̄na vbi coquūtur cibaria z videas q̄ p̄ nimiam bulitōem seruet vsq̄ ad effusionē nō debes ad h̄. phibedū sufflare i tra ollā. vl' si offa aut esca tua sit nimis calida. ul' pot̄ nimis calid̄ nō dēs refrigerare sufflādo. qz flat̄ hoīs cuiuscūq̄ videtur rē maculare quā scz anhelitu suo refrigerare petit. **Cōstrue.** nolito sufflare i potū tuū. qz p̄ z i cibū tuū. ne videaris maculare vtrūq̄ sputo tuo:

Pocula si sumas tu mergas labra modeste

Qui prope fert nasum non potum sumit honeste.

Si tu accipias sorbile qd̄ est in offa tua sorbedo illd̄ p̄pter cerez bri purgatōem. videas vt illud fiat honeste. s. nō intingēdo nasum intra sorbile tue offe aut filis rei. nā illd̄ foret inhonestū. **Cōstrue.** si tu sumas. i. accipias. pocula. i. sorbile tue offe. tu intingas tua labia honeste ille q̄ fert. i. portat nasum. p̄pe tal' nō sumit honeste.

Non extollaris si fors tibi prospera cedat.

Nam deus ingrato cito tollit munera que dat.

Si ex bona fortuna deus p̄cesserit tibi bona t̄palia. caueas ne eleues teipm̄ p̄pterea. nā sicut deus te fortune dedit ad tibi bona tribuendū. ita dabit te ad aduersa dispēfando s; merita z delicta tua qz potest plus remouere a te in vno anno. q̄ dederat tibi p̄ue i scz vl' decem annis. caueas ergo te ab hmōi exaltatōe. **Cōstrue.** Tu nō extollaris. i. p̄ supbiā eleueris. si fors. i. fortuna. p̄sp̄era. cedat. i. locū tibi det nā p̄ qz. deus tollit. id est remouet. cito munera que ip̄ se dat domini ingrato

Faceti morosi.

Quicquid agas hosti nunquam tua damna loquaris

Nec tua nunquam de paupertate queraris

¶ Si tu habeas inimicum caueas ne loquaris in presentia sua de tuis damnis. nam sic redderes eum letum. nec etiam queras de tua paupertate. quia si dilataris redderet creditores tuos ad te molestandum sollicitos

¶ Construe nunquam pro non et vnicuique. non loquaris. id est non dices vnicuique tua damna hosti. id est inimico tuo. quicquid. id est quacumque rem agas. id est facies neque pro et non. et non queraris: id est id est queraris vnicuique de paupertate tua cuiusque. id est alicui.

Nec tristere nimis si fors aduersa tibi sit.

Nam deus hos temptat quos diligit et sese visit

¶ Si fortuna sit tibi contraria scilicet in perditione bonorum tuorum vel in morte presentium. aut in infirmitate corporis presentium. non propter hoc debes nimis tristere. quia si forsitan deus facit ad delendum presentia tua. et de hoc scriptum est in psalmo Virga tua et baculus tuus ipsa me solata sunt

¶ Construe Si fors id est fortuna. sit tibi aduersa. id est contraria. nec tristere id est tristitia recipias nimis. nam pro quia deus temptat hos quos diligit et ipse deus. visit id est cito videt eos

In te si domina dominusue tuus moueatur

Dum cadit ira nihil in eo tua lingua loquatur.

¶ Si tu habeas dominum vel dominam vel aliter eorum irascendo tecum loquatur caue ne rideas eorum rude. sed expecta donec animus sit pacificatus et tunc gratiose excuses te. quia tunc ipse melius te intelliget. ut **Arabo** dicit.

Impedit ira animam ne possit cernere verum. Construe. si dominus tuus ve pro vel domina tua moueatur in te: tua lingua nihil pro non et aliquid. non loquitur aliquid in eo. dum. id est quoad ira cadit id est irascitur

Nuncia si tuleris coram magnate. fer eque.

Iussa loquens tacite breuiter docte lepideque.

¶ Si sis nuncius alius in aliquo re. maxime coram magnate. id est coram principe vel episcopo tu debes suare in faciendo sermonem tuum quicquid perditores. Prima est quod nihil aliud dicas nisi simpliciter verum. Secunda est quod tu loquaris sine grandi murmure. Tercia est quod loquaris precipue et breuiter. Quarta est quod loquaris prudenter et sapienter. At quinta est quod loquaris ornate. At si tu loquaris per aliquos noli sermonem ultra dilatare quam tibi est traditum ad dominum. et si aliquid gratia a te des caue et grise ridere. **¶** Construe: Si tu tuleris nuncia coram magnate loquaris tacite breuiter docte. id est prudenter. quia pro et lepide. id est ornate. fer. id est proferas. eque. id est equaliter. iussa id est precepta.

Si tibi quis dederit gratis bona sumito grate

At data cum dante laudentur plenius a te

¶ Si aliquis dederit tibi aliquid donum quod non meruisti ab eo gratanter

Viber metricus

accipias. et licet illud qui sit valoris: debes nihilominus tamen laudare ad i magni precepti esset. et non solum ipsum deum veneriam ipsum donante. et hoc secundum benivolentiam donantis. **¶ Non.** si quis dederit tibi gratis. id est pro nihilo. bona supple aliquid. sumito grate. id est grater. et data. id est res que dant laudent plenius. id est perfectius a te cum dante. id est cum alio que donat

Si cupias iustum vel honestum noscere vere

Infra tecta sui debes utrunque videre.

¶ Si desideras cognoscere unum hominem iustum vel honestum secundum rei veritatem: non poteris hoc perscrutari in loco publico quia multi simulant se coram hominibus ostendendo faciem bonam ab extra quibus sunt mali ab intra. sed poteris cognoscere vitam eorum esse honestam vel non si cum eis modicum in domibus eorum converseris. **¶ Non.** Si tu cupias. id est optes. noscere id est cognoscere vere id est veraciter hominem iustum vel honestum tu debes videre utrumque infra tecta sui id est sue habitationis

Sit tua munda domus et in ipsa quicquid habetur;

Dens. manus. os. oculus. uares tibi manelauerur

¶ Si vis honeste vivere cum familia tua debes esse mundus et bonus in factis tuis et in dictis. et domus tua debet esse munda in conversatione. et res tue que in domo sunt duntaxat esse munde. **¶ Et** si vis in sanitate vivere laues quotidie dentes tuos. manus tuas. os tuum. et cetera. nam talia multum perscrutant ad sanitatem corporis huiusmodi. **¶ Non.** quomodo tua sit munda et quecquid. id est quicquid res gerit. id est pertinet in ipsa dens. id est dentes tui. manus tue os tuum oculus tuus et nares tue lauentur singulis diebus

Noli culpare dapes quas sumere speras

Si quis preponat coram te nil sibi querat

¶ Si fueris inuitatus in aliquid domo et cibaria coram te preposita non sint tibi uenientia: non tamen propter hoc debes aliquem culpare. sed habere patientiam. **¶ Etiam** non debes unquam petere in domo extranea illud quod nescis an ibi sit in tali domo: vel non caueas etiam ne hospitem tuum in aliquid damnes quia hoc facere viciosum est. **¶ Construe.** tu noli culpare. id est increpare dapes. quas speras sumere. id est comedere: si quis. id est aliquis preponit coram te nil pro noque et aliquid: non querat aliquid sibi id ab eo

Rumores fugias tu nuncius esse sinistri

Nec sine te cupias tu nomen habere magistri

¶ Caueas ne unquam sis nouus inueterum rumor: et ne sis nuncius male rei: et caueas ne accipias nomen alicuius dignitatis vel officii sine re. nam hoc potius foret tibi dedecus quam honor. **¶ Construe.** tu fugias rumores. id est nouitates et inuentiones. et caueas esse nuncius sinistri id est alicuius mali: nec pro non et non sinas id est permittas te habere nomen magistri sine re

Fareti morosi.

A quocūq; viro missus quicūq; tibi sit.

Docte sustineas. quodcūq; malum tibi dicit

¶ Si aliquis dominus cui tu seruis dirigat te ad aliū dominū ve tu nuncies eidem aliquid qđ eidem displiceat. 7 qñis talis domi nus insurget cōtra te per verba iniuriosa. non debes multū curare. sed fideliter negocium domini facias. gratiose tamen semper te ha bendo in negotio tuo. **¶** Construe. quicūq; missus sit a quocūq; vi ro. sustineas tibi docte quodcūq; malum aliis tibi dicit

Moli maiorem te castigare super te

De qua si vellet posset sibi damna referre

¶ Tu non debes castigare maiorem te super te pro qua posset tibi inferre damnum. nam priusq; aliquem corrigere velis. respicere de bes an illud facere tenearis ex officio vl' ex frateruali charitate. 7 est am an ipse melioratur ex tua correptione aut non: quis si times ipse us'peiorationem permittas eum in suo esse. **¶** Construe. **M**oli casti gare. id est corrigere. maiorem te. super te. id est de re de qua ille quē tu castigas. posset inferre tibi damna si vellet

Non intromittas te. de qua re nihil ad te

Pertinet ne stultum vel neq; quisq; probet te

¶ Si videas aliquod malum fieri quod non spectat sub tua corre ctione non intromittas te de illa re. precipue si nihil boni facere spe ras. quia si intromittas te de rebus alienis. abominibus statim iu dicaberis stultus vel insipiens. **¶** Construe. **N**on intromittas te. id est interponas. de re de qua nihil ad te pertinet. ne pro et 7 non. vt quisq;. id est quilibet. pbet te stultū. id est fatuū. vl' neq;. i. puerusq;.

Pro modico tibi non est offendendus amicus

Nullus amicitie rem perdit nisi sit iniquus

¶ Si habueris amicum quem diligis 7 a quo diligeris. caueas ne saltem pro re parua eidem facias displicentem quia amicitia in his ter personis homines radicata. nunq; nisi ab iniquo dissoluitur. 7 ideo ne iniquus videaris nunq; per te dissoluatur amicitia. **¶** Construe amicus non est offendendus tibi. id est a te. pro modico. quia null' nisi iniquus. id est malus perdit rem id est possessionem amicitie

Filia si tibi sit cui vernat nubilis etas

Claustri siue viri properes huic iungere metas

¶ Si habeas filiā sororem vl' neptem que sit etatis sufficientis ad habendū maritū aut ad ingrediendū monasteriū aliquod. quāto citius poteris tradas eā matrimonio. aut in monasteriū intrudes. nā lōga mora taliū rez multas obest. nulli at pdest. 7 cū hoc seruas bonorem suū cū tuo. **¶** Construe. si filia sit tibi. cui vernat. id est flo

Liber metricus

ret. nubilis etas. i. matrimonialis. peres id est festines. iungere bñ
ic meras claustris siue viri id ē mariti

Raro breues humiles vidi. rufosq; fideles

Albos audaces. miroz longos sapientes

¶ **S**unt aliqui homines quibus insunt aliqua indica. pbratils aue
malicie. **P**rimo hoies parue stature sunt communiter magnanimē
z ideo sunt superbi siue elati in animo suo. **S**ecundo hoies rufi cōs
muniter sunt cauti z maliciosi. **T**ercio homines albi sunt raro au
daces sed frequenter timidi. **Q**uarto hoies magne stature raro sūt
sapientes ¶ **C**onstrue. vidi raro. i. tarde. breues hoies humiles esse
q; proz et vidi raro rufos homines fideles. z vidi raro albos aud
ces et miroz magnos esse sapientes

Sedulus in studio puer in templo pius esto

Pacificè redeas per vicos atq; plateas

¶ **H**ic dicit q; puer in scholis debet esse sedulus. i. assiduus in studio
z in ecclesia non debet dicere multa verba vana. sed semper deū lau
dare audiendo diuinum officiū z dicendo horas suas **J**uxta illud.
Domus mea domus orationis vocabitur **E**t trāscundo per vicos
debet esse pacificus non murmurando nec rixando. nec huc vl' illuc
aspi. iendo. sed directe eundo viam suam nullam faciet moram in
lo. o publico ¶ **C**onstrue. o puer id est o iuuentis tu esto sedulus id ē
continuus in studio tuo. z o puer esto pius id ē benignus in tēplo. i.
in ecclia. z redeas p vicos atq; per plateas pacificè id ē morose

Finit liber morosi **Faceti cum notabili glosa**
Impressus Dauentrie per me Jacobū de Gre
da. Anno domini millesimo quadringētesimo
nonagesimo quarto. septima Septembris.

